

west-vlaanderen
de gedreven provincie

Welkom in West- Vlaanderen

Rede van Carl Decaluwé
Gouverneur van West-Vlaanderen

8 oktober 2013

Welkom in West- Vlaanderen

Rede van Carl Decaluwé
Gouverneur van West-Vlaanderen

8 oktober 2013

Inhoudstafel

Van armoede naar gastvrijheid 4

Deel 1 Het merk West-Vlaanderen 7

Een oud merk 8

Op zoek naar de West-Vlaamse identiteit 11

Iedereen West-Vlaams 11

Provinciemarketing in West-Vlaanderen 13

West-Vlaanderen is een topregio 14

Belangrijke West-Vlaamse troeven 16

Toeristische troeven 16

De culinaire nummer 1 23

Het West-Vlaams museumlandschap 24

De herdenking van de Eerste Wereldoorlog 25

Europese topnatuur in West-Vlaanderen 25

Economische troeven 27

Investeren in West-Vlaanderen 30

Herkenbare communicatie over onze provincie 31

Ambassadeurs van West-Vlaanderen 31

Strategisch partnerschap voor regiomarketing 32

Imagostimulerende initiatieven voor aantrekkingspolen 33

Deel 2 Gastvrij West-Vlaanderen 37

Wat is gastvrijheid? 38

Gastvrijheid is geen filantropie 38

Definiëring van gastvrijheid 39

Ontmoeting met vreemden 40

Vragen en antwoorden 41

2 Onthaal en integratie van migranten 43

Aanwezigheid van andere nationaliteitsgroepen 43

Beeldvorming over migratie 46

Gevoel van discriminatie 46

Culturalistische visie 47

Ervaringen op het terrein 48

Welkom aan onze toeristen 63

West-Vlaamse toeristische troeven voor elk vakantiegevoel 63

Kwalitatief onthaal inspireert 64

Digitaal onthaal 66

West-Vlinderen en Iedereen Flandrien 67

De horecasector als ambassadeur 67

Recreatieve verwelcoming en fietsonthaal 68

Kustergoed en maritiem museum 70

Pensioenmigratie aan onze Kust 71

Herkomst van de pensioenmigranten 72

Vergrijzing van de kustgemeenten 75

Migratiecijfers aan de Kust 77

Verappartementisering van de Kust 78

Zeedijkwijken 79

Vergrijzing en vereenzaming: succesvolle projecten in Middelkerke 80

Aandachtspunten op vlak van zorg 81

Vergrijzingsbeleid aan de Kust 83

Geen verzuring 84

Van gastvrijheid naar economische surplus 89

Van pijnpunten naar sterktes 91

De rol van de industrie 92

Agrovoeding 93

Textiel- en houtbedrijven 93

Materials & Plastics 93

Energie-innovatie 94

Blauwe energie 94

Onderzoek en Ontwikkeling in West-Vlaanderen 95

Cleantech 96

Het belang van clusterpolitiek 97

Ten slotte 98

Charter interreligieuze en levensbeschouwelijke dialoog in West-Vlaanderen 101

Tekst Charter 103

Een open samenleving 103

Een menselijke en rechtvaardige samenleving 104

Respect en solidariteit 104

Voor een open en gastvrij West-Vlaanderen 105

Actiepunten 109

Met dank voor de inhoudelijke input 114

Van armoede naar gastvrijheid

“We worden niet vrolijk van het vooruitzicht dat een groeiende groep mensen in onze samenleving naar de sociaaleconomische marges opschuift en steeds grotere integratieproblemen zal ondervinden. Voor het migrantendebat opent het eventueel – hopelijk – een nieuwe ruimte voor analyse en debat”¹.

Dat de zogenaamde migrantenproblemen ook onze problemen zijn en dilemma's van de hele samenleving zijn, staat haaks op ons idee over integratie. Veelal associëren we integratie met mensen die een cultureel, taalkundig of religieus 'probleem' hebben.

Integratie koppelen we niet direct aan langdurige werklozen, chronische zieken, gepensioneerden met een laag pensioen, alleenstaande moeders, mensen met een lager opleidingsniveau en andere kwetsbare groepen wier 'integratie' in de mainstream weliswaar veel te wensen over laat. We staan te weinig stil bij de vaststelling dat de voornaamste integratieproblemen in onze samenleving van sociaaleconomische aard zijn en dat die problemen groot zijn.

In mijn rede over armoede van 2012 haalde ik de gekleurde kinderarmoede aan. Van bijna 6 op 10 kinderen geboren in een kansarm gezin, beschikt de moeder bij haar geboorte niet over de Belgische identiteit. Uit onderzoek blijkt dat mensen van niet-Europese afkomst tot vijf keer meer risico lopen geconfronteerd te worden met armoede.

Zoals iedere arme ervaren mensen van een andere herkomst armoede als een onoverbrugbare kloof tussen de middelen die ze maar hebben en de wensen en de dromen die ze voor zichzelf koesteren. Hun wensen zijn vaak gelijklopend: bestaanszekerheid voor hun gezin en kunnen bouwen aan een toekomst voor hun kinderen. De moeilijk te overbruggen kloof tussen verwachting en realiteit dompelt iedereen in gevoelens van machteloosheid.

Samenlevingen zoals de onze worden steeds diverser omwille van veranderende patronen van migratie, hetgeen onwaarschijnlijke dimensies van meertaligheid

schept. De Vlamingen zelf worden ook almaar actiever en mobieler. De doorsnee Vlaamse leefwereld wordt door-en-door transnationaal en dus meertalig. Europa is een vrijhandelszone, waar ook arbeid mobiel is. Men kan eender waar dezelfde arbeid presteren. Sociale rechten reizen echter niet mee.

Er is een keerpunt tussen oude en nieuwe migratie. West-Vlaanderen kent het meest arbeidsmigratie vanuit Oost-Europa. Dit is een groep nieuwkomers die etnisch-cultureel dichter bij ons aanleunen dan de niet-Europese migranten. Toch blijven het ook vreemden, alleen al door hun taal.

Gastvrijheid gaat samen met de manier waarop mensen met vreemdelingen omgaan. Taal en vriendelijkheid zijn de belangrijkste toegang tot gastvrijheid.

Gastvrijheid gaat ondermeer over verwelcoming en onthaal. Het is de eerste stap naar integratie en inburgering van vreemdelingen .

Gastvrijheid gaat ook over gastheerschap dat start bij de aankomst van een vreemdeling: een toerist, een arbeidsmigrant, een gepensioneerde stel dat zich aan de Kust vestigt, een bedrijf dat zich wil vestigen, een student die hier komt studeren.

Omdat West-Vlaanderen dé toeristische provincie bij uitstek is, is gastvrijheid hier zeer belangrijk. Met gastvrijheid, het warme welkom aan elke vreemdeling start een belangrijke relatie of transactie. Die is al dan niet van tijdelijke of blijvende aard.

Wie “Welkom in West-Vlaanderen” in zich draagt, reikt onbevangen de hand naar de vreemdeling. Maatschappelijk succes en falen zijn uiteindelijk sociaaleconomische fenomenen, geen culturele of religieuze. Gastvrijheid overstijgt de angst voor een bedreiging. Net als solidariteit is gastvrijheid geen ideologie. Gastvrijheid veroorzaakt geen schaarste en is geen aanval op verworvenheden.

Wie “Welkom in West-Vlaanderen” uitdraagt, weet dat mensen op elkaar zijn aangewezen.

Laat “Welkom in West-Vlaanderen” een uitnodiging zijn.

¹ Blommaert Jan (2011), *De heruitvinding van de samenleving*, EPO Berchem

Het merk
deel 1 West-
Vlaanderen

Een oud merk

300 jaar geleden – meer bepaald op 11 april 1713 – ondertekenden de belangrijkste Europese mogendheden de 'Vrede van Utrecht'. Dit verdrag moest een einde maken aan de strijd om de Spaanse kroon en de expansiepolitiek van Lodewijk XIV een halt toeroepen. Vandaag is het verdrag voor ons nog steeds relevant omdat hiermee de huidige grens tussen Frankrijk en België – en dus ook van het huidige West-Vlaanderen – haar definitieve vorm kreeg. De driehonderdste verjaardag van het verdrag wordt aangegrepen om de bevolkingsgroepen aan beide kanten van de landsgrens dichterbij elkaar te brengen.

Op het ogenblik van de ondertekening van het vredesverdrag in Utrecht in 1713 was er van de provincie West-Vlaanderen, zoals we die vandaag kennen, nog geen sprake. Maar de wortels van wat het provinciebestuur vandaag is, gaan wel degelijk ver in de tijd terug, in zekere zin zelfs tot in de middeleeuwen.

Het huidige West-Vlaamse grondgebied maakte deel uit van het Graafschap Vlaanderen, een gebied dat een zekere onafhankelijkheid bezat ten opzichte van de regerende vorsten. Het bestuur was in handen van de Staten van Vlaanderen, in de eerste plaats een raadgevend orgaan, samengesteld uit de verschillende 'standen' (adel, geestelijkheid en de derde stand). De Staten van Vlaanderen adviseerden niet alleen de vorst, maar kregen ook een aantal bevoegdheden toegewezen op het vlak van belastingen en openbare werken. Interessant is dat het dagelijks bestuur uitgeoefend werd door een 'bestendige deputatie', waarmee deze term dus al in de 17e eeuw ingang vond.

De provincie West-Vlaanderen, zoals we die vandaag kennen, ontstond na de Franse revolutie. Het huidige Belgische grondgebied werd in 1795 door Frankrijk geannexeerd en ingedeeld in negen departementen, waarvan het grondgebied grosso modo samenvalt met de huidige provinciegrenzen. Wat nu West-Vlaanderen is, kreeg de naam van het Leiedepartement, verwijzend naar één van de belangrijkste rivieren in het departement. Brugge werd aangeduid als de hoofdplaats van het departement en werd ook de zetel van het nieuwe bestuur. Aanvankelijk bestond dat uit een regeringscommissaris, bijgestaan door vijf beheerders. Dit systeem werd in 1800 hervormd, waardoor een vanuit Parijs benoemde prefect de leiding over het departement kreeg, bijgestaan door een prefecturale raad en

een algemene raad. In feite zat hierin al de toekomstige structuur van gouverneur, deputatie en provincieraad vervat. Dit bestuur nam zijn intrek op de Burg, in wat vandaag nog steeds de residentie van de gouverneur is. Bernard-François de Chauvelin, prefect van het Leiedepartement van 1804 tot 1810, liet het gebouw aanpassen aan de nieuwe functie en aan de mode van de tijd.

In 1814 moesten de Fransen noodgedwongen onze contreien verlaten en kwam het bestuur van het departement tijdelijk in handen van een intendant. Op het congres van Wenen werden de Europese landsgrenzen hertekend en werd het huidige België deel van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. De indeling in departementen bleef behouden, maar ze werden wel provincies genoemd. De provincie West-Vlaanderen was hiermee geboren. Ook de benamingen van de bestuurders veranderden: voortaan was er sprake van een gouverneur, gedeputeerde staten en provinciale staten. Na de Belgische onafhankelijkheid in 1830 werd deze structuur grotendeels bevestigd. Het grondgebied bleef opgedeeld in provincies, bestuurd door een gouverneur, een bestendige deputatie en een provincieraad. Ook het grondgebied van de provincies bleef grotendeels ongewijzigd. Wat wel nog veranderde was de vergaderplaats van het bestuur. De gouverneursresidentie op de Burg bleef de woning van de gouverneur en de vergaderplaats van de bestendige deputatie, maar voor de provincieraad was er onvoldoende ruimte. Deze vergaderde jaarlijks in het stadhuis, tot de provincie in 1850 een gebouw aan de Markt kon kopen. Dit zou het provinciaal hof worden, dat in zijn huidige vorm uit 1883-1920 dateert.

De grenzen van de provincie West-Vlaanderen bleven sinds 1795 zo goed als dezelfde: een grens met Frankrijk die eigenlijk in 1713 ontstond en een grens met Nederland die op een situatie uit 1648 teruggaat. Door het wettelijk vastleggen van de taalgrens in 1963 behoorden Komen-Waasten en Moeskroen niet langer tot West-Vlaanderen, maar werden zij bij het grondgebied van Henegouwen gevoegd. Ook bestuurlijk wijzigden in de loop van de 20e eeuw nog een aantal zaken. Er was regelmatig sprake van bevoegdheidsverschuivingen, een proces dat in nauwe relatie stond tot de discussies over het voortbestaan van het provinciale bestuursniveau. Door een hervorming van de provinciewet uit 1984 vergaderde de provincieraad voortaan niet één maal per jaar, maar ontstond er een regime van nagenoeg maandelijkse bijeenkomsten. Met het Lambertmontakkoord (2000)

werd de bevoegdheid over de provincies van de federale staat naar de gewesten overgedragen. Dit vond een verdere vertaling in het provinciedecreet van 2005. Vanaf dat ogenblik werd niet meer over de 'bestendige deputatie', maar wel van de 'deputatie' gesproken. De herwerking van het provinciedecreet uit 2012, zoals dat vorm kreeg in de context van de interne staatshervorming, bevestigde nogmaals het belang de provincies als een cruciaal intermediair bestuursniveau.

Op zoek naar de West-Vlaamse identiteit

Op initiatief van de Provincie werd in 2011 en 2012 het project "Wij, varkenland" gerealiseerd. Dit is een creatief en interactief onderzoek naar identiteit in West-Vlaanderen vanuit de tijdsgeest van globalisering en de persoonlijke ervaring van het gelegenheidskunstenarsduo Lucas De Man en Gilles Coulier. *"Veel buitenstaanders associëren West-Vlamingen met landbouw en vaak zelfs met varkens (die volgens de Chinese horoscoop aanzien worden als oprecht, eerlijk, goed van vertrouwen, hartelijk, sociaal, betrouwbaar, harde werker, goedbedoelend, maar naïef en koppig)".*

De associatie met varkens lokte veel weerstand op. Dit initiatief heeft zeker haar waarde en De Standaard van 27 december 2012 omschreef "Wij, varkenland" als het succesvolste artistiek project van vorig jaar.

In mijn speechen heb ik het ook wel eens over de West-Vlaamse identiteit. Het neigt misschien naar stereotypering te spreken over het West-Vlaams doorzettingsvermogen, een tikkeltje koppig en bijwijlen rancuneus, verstandig én slim maar eerder niet de primus in emotionele intelligentie. Toch is het specifiek herkenbaar: de West-Vlaamse roots.

Iedereen West-Vlaams

In 2003 zette de Provincie de krijtlijnen uit voor regiomarketing West-Vlaanderen: West-Vlaanderen als ondernemende regio, als kwaliteitsvolle regio en als recreatieve regio. Sindsdien werd hard gewerkt aan de implementatie van het plan en werd ook jaarlijks een regiomarketingcampagne ontwikkeld die regionaal en nationaal te horen en te zien was.

In 2012 werd daarbij teruggegrepen naar de kern: de gedrevenheid van de West-Vlamingen en het West-Vlaamse gevoel werden verder uitgespeeld.

'Het Goddelijke Monster', de campagne *'Wuk zeg je'* van de Krant van West-Vlaanderen, WTV en Radio 2 om het West-Vlaamse dialectwoord te kiezen dat niet mag verdwijnen, de West-Vlaamse Michelin sterren, de campagne *'Talent van hier'* van de regionale TV-zender Focus-WTV, ... Het zijn allemaal recente initiatieven die West-Vlaanderen in de kijker zetten en ook inspelen op dat West-Vlaamse gevoel.

De Provincie ging van start met de campagne 'Iedereen West-Vlaams'. Hiermee wil het provinciebestuur niet enkel de nadruk leggen op het West-Vlaamse gevoel, maar ook op de West-Vlaamse identiteit en het West-Vlaams zelf.

Hiervoor ontwikkelde de Provincie verschillende apps: Er is een mobiele app (voor iPhone en Android), die de gebruiker de leukste West-Vlaamse woorden en uitdrukkingen leert. De opgedane kennis kan nadien zelfs getest worden. Tevens kunnen (niet-)West-Vlamingen, samen met hun vrienden, via de Facebook-app de uitdaging 'Hoe West-Vlaams ben jij?' aangaan. Daar krijgen ze vragen over West-Vlaanderen, West-Vlaamse campagnes en West-Vlaamse dialecten voorgeschoteld.

Hoewel het West-Vlaams, in tegenstelling tot het Oost-Vlaams, een tamelijk homogeen dialect is, kan men toch vier grote varianten ervan optekenen. De meeste onderlinge verschillen vindt men tussen het noorden en het westen enerzijds en het zuidoosten anderzijds. Het Kustwest-Vlaams wordt gesproken aan de Kust en in de Westhoek (de streek rond Veurne, Ieper en Poperinge). Het bevat nog veel Saksische kenmerken, niettegenstaande dat het West-Vlaams, net als het Nederlands, van Nederfrankische origine is².

Naast het Kustwest-Vlaams onderscheidt men ook het continentaal West-Vlaams, dat minder Saksische maar des te meer Oost-Vlaamse trekjes heeft.

Op de website www.iedereenwestvlaams.be hoor je de minister-presidenten Kris Peeters, Rudy Demotte en Karl-Heinz Lambertz sappig West-Vlaams spreken. West-Vlaams is meer dan ooit hip.

Wat is het West-Vlaamse gevoel? Wie zijn de West-Vlamingen? De Provincie vroeg het aan enkele bekende niet-West-Vlamingen: Axl Peleman, Stijn Meuris en Pascale Platel. In radiospots omschrijven zij de West-Vlamingen als levensgenieters, Bourgondiërs, mensen die weten van aanpakken en oog hebben voor levenskwaliteit. Ze gaan zo op in hun verhaal dat de typische Antwerpenaar, de rasechte Limburger en de uitgesproken Gentse uiteindelijk ook een licht West-Vlaamse tongval krijgen en tot de conclusie komen dat ook zij een beetje West-Vlaming zijn... in hun hoofd.

² Wikipedia – "West-Vlaams"

Provinciemarketing in West-Vlaanderen

Regio's bestaan allemaal uit min of meer dezelfde ingrediënten, met name gebouwen, mensen, wegen, winkels, auto's, taxi's, vlekken groen, ... Toch roepen ze stuk voor stuk verschillende beelden en gevoelens op. Zelfs bij wie er nog nooit geweest is. Een toevallig gevolg van toevallige omstandigheden of smaak, ervaringen, behoeften of verwachtingen? Soms is dit het geval maar dit is echter niet altijd zo. Er zijn regio's die hun troeven in de verf zetten en met behulp van regiomarketing zichzelf weten te verkopen, mensen kunnen aantrekken om er te wonen, te werken, te investeren of bezoekers kunnen overtuigen de regio te bezoeken.

Deze regio's werken bewust aan het creëren en overbrengen van een imago, dat met veel meer te maken heeft dan met groot of klein, mooi of lelijk, oud of recent. Het imago hangt ook samen met sfeer, onthaal, gastvrijheid, toegankelijkheid van faciliteiten en voorzieningen. Mensen gaan immers waar iets te zien en te beleven valt, waar ze makkelijk vinden wat ze nodig hebben, waar ze zich welkom en thuis voelen.

In 2003 was het provinciebestuur zich al bewust van het feit dat West-Vlaanderen zich in een concurrentiële positie bevond ten opzichte van andere regio's. En dat het bijgevolg belangrijk was om na te denken over hoe West-Vlaanderen te positioneren. Het regiomarketingplan vormde dan ook de start van het regiomarketingproces.

Op korte termijn diende een concept gelanceerd te worden en moest een imago in de markt gezet worden. Op lange termijn was het de bedoeling om concrete, tastbare initiatieven in het kader van de speerpunten te ondernemen. Een ambitieuze opdracht ...

Meer dan tien jaar later is de tijd rijp voor een evaluatie van regiomarketing West-Vlaanderen. Een evaluatie van enerzijds het 'product' en van anderzijds de 'verpakking'. Werden de vooropgestelde doelstellingen (deels) gerealiseerd? Zijn de inhoud en visuele vormgeving nog actueel en wervend? ...

Daarnaast zijn er ook vragen naar de toekomst toe: welke prioriteiten dient het provinciebestuur zich te stellen op het vlak van regiomarketing West-Vlaanderen? Welke strategie moet hierbij gevolgd worden? Welke aanpak dient gehanteerd te worden?

Regiomarketing tracht het welzijn op alle vlakken te verhogen. Dit betekent dat een provinciebestuur verplicht wordt belangrijke keuzes te maken. Wat zijn de prioriteiten? Wat ondersteunt het wenselijk imago en levert zodoende een bijdrage tot het invullen van West-Vlaanderen als merk?

Het minste dat je kan zeggen is dat West-Vlaanderen een provincie is die steeds vooruit wil. Die innoveert en investeert in kennis. En die elke ondernemer groeikansen biedt door een gunstig bedrijfsklimaat te creëren. Een regio met unieke troeven zoals een uitmuntende infrastructuur en een ligging in hartje Europa.

West-Vlaanderen is een topregio

West-Vlaanderen is de enige Belgische provincie met een kust. De aanwezigheid van de Noordzee, zorgt er voor dat de kuststreek een eigen geografische, sociale, economische en ecologische specificiteit heeft, met een uitgesproken toeristisch profiel.

Recreatieve topregio

West-Vlaanderen heeft als regio een enorme en unieke variëteit op recreatief vlak, een variëteit en diversiteit aan vrijetijdsmogelijkheden. West-Vlaanderen is een regio met een uniek recreatief aanbod op zowel toeristisch, cultureel als sportief vlak met permanente attracties en toevenementen, kunststeden, musea en bewegwijzerde fiets- en wandelroutes.

“Als recreatieve topregio hebben we lang niet al onze ‘goudaders’ aangeboord. West-Vlaanderen biedt nog tal van mogelijkheden om haar aanbod te laten beleven, te (her)ontdekken, naar waarde te laten schatten. Nieuwe toeristische concepten moeten we durven uitdenken. Verrassende links moeten we durven leggen tussen thema’s als erfgoed, historie en landschap. En wat vandaag al leeft aan onze kust en het hinterland, mogen we gerust nog meer valoriseren en eren.”

Ondernemende topregio

West-Vlaanderen is een ondernemende regio bij uitstek, die zowel voor endogene als exogene groei uitmuntende troeven ter beschikking heeft. West-Vlaanderen is een economisch welvarende provincie met industriële ontwikkeling, een goed uitgebouwd dienstencentrum, sterke KMO’s, een actieve toeristische sector, land- en tuinbouw en visserij en eveneens een bijzonder goed uitgebouwd economische infrastructuur.

“Als ondernemende topregio moeten wij onze centrale ligging nog efficiënter benutten, onze welvaart op een nog hoger peil brengen. De ruimtelijke en infrastructurale opportuniteiten stellen ons - duurzame en familiale entrepreneurs die we zijn - voor gigantische uitdagingen. We zijn al een spil in het internationaal handelsgebeuren maar we moeten nog meer durven innoveren en investeren in de ontwikkeling van toekomstgerichte producten en diensten.”

Kwaliteitsvolle topregio

West-Vlaanderen is een duurzame kwaliteitsregio met aandacht voor milieu op lange termijn. West-Vlaanderen is een open provincie waarin natuur en milieu kansen krijgen, dorps- en stadskernen opgewaardeerd worden, verkeersproblemen ingedijkt worden, onveiligheid en criminaliteit aangepakt worden met zorg voor kwetsbare groepen.

“Als kwaliteitsvolle topregio nemen we geen genoegen met halve oplossingen, en al helemaal niet met kortstondig succes. West-Vlaanderen is onze heimat waar we elkaar respectvol bejegenen, generatie op generatie, zowel in zaken doen, in sociaal zijn, als in zorg. We willen de hoogste levenskwaliteit behouden. Arbeider, landbouwer of zakenman, ... ouderling of kind ... Het is kwaliteit die ons West-Vlamingen bindt.”

Belangrijke West-Vlaamse troeven

Toeristische troeven

Met de Kust, de toeristische steden Brugge en Oostende, en de regio's Westhoek, Brugse Ommeland en Leiestreek is West-Vlaanderen de belangrijkste toeristische provincie in Vlaanderen.

Het toerisme is dan ook een belangrijke economische factor in onze provincie.

West-Vlaanderen beschikt over een totale toeristische beddencapaciteit van ca. 610.000 eenheden. Het leeuwenaandeel of 95% van deze capaciteit situeert zich in vakantiewoningen aan de Kust.

De vraag in het commercieel logies in West-Vlaanderen is vrij aanzienlijk met 4,6 miljoen aankomsten en ca. 18,5 miljoen overnachtingen. Ook op dit vlak is West-Vlaanderen de belangrijkste toeristische provincie van Vlaanderen.

Naast het commercieel logies is ook het tweede verblijfstoerisme erg belangrijk aan de Kust. Deze vorm van toerisme genereert aan de Kust nog bijkomend 2,9 miljoen aankomsten en 17,5 miljoen overnachtingen.

Daarnaast vormt het dagtoerisme een ander belangrijk onderdeel van het West-Vlaamse toerisme. Westtoer raamt het belang van dit type toerisme op circa 26,6 miljoen dagtoeristen in West-Vlaanderen (incl. Brugge).

Het verblijfs- en het dagtoerisme in West-Vlaanderen genereren samen een omzet van bijna 3,5 miljard euro.

In totaal wordt de werkgelegenheid in West-Vlaanderen, gegenereerd door toerisme, ingeschat op ca. 51.700 jobs. Dit betekent niet minder dan 9,5% van de totale tewerkstelling in West-Vlaanderen. De toeristische sector behaalt hiermee een resultaat dat vergelijkbaar is aan de in onze provincie traditioneel zeer sterke landbouwsector³.

Troeven van de Vlaamse Kust

Er zijn meerdere redenen om de Vlaamse Kust te (her)ontdekken. Als vakantiebestemming pronkt de Vlaamse Kust met echte schatten. In elk seizoen. Ambiance en authenticiteit staan voorop. Het zicht op zee krijgt u er gratis bij. Een vakantie langs de Vlaamse Kust zorgt voor magische momenten. Hier vind je alvast enkele unieke troeven. Geniet ervan!

Hofleverancier van het goede leven

Charmant of eigentijds. Pittoresk of chique. Iets groter of eerder intiem. Lekker relax of actief. Mondain of op maat van kinderen. De badplaatsen aan de Vlaamse Kust begrijpen de kunst om hun gasten te verwennen. De kuststeden zijn dé hofleveranciers van het goede leven.

Daarenboven heeft de kust met Nieuwpoort de grootste jachthaven van Noord-Europa. Dat biedt een unieke beleving. In elk seizoen presenteert de Vlaamse Kust het beste van zichzelf.

Groot voordeel: je kan lekker combineren. Elke badplaats heeft een eigen authenticiteit. En nog top: alles is vlot bereikbaar met de kusttram. Kortom, het goede leven.

Lekker logeren

Een pittoresk vakantiehuis. Een appartement met zeezicht. Een camping met alle voorzieningen. Een hotel met eigentijds comfort.

De Vlaamse Kust is een perfecte bestemming voor een (korte) vakantie. Om te logeren, presenteert de Vlaamse Kust een brede waaier.

Shopping, ook op zondag

De Vlaamse Kust is een echte shoppingbestemming. Alle badplaatsen hebben eigentijdse straten en lanen om te shoppen. Oostende en Knokke-Heist behoren tot de toppers in Vlaanderen. En bovendien: de winkels aan de Vlaamse Kust zijn open op zondag.

Zee van smaak

Je hebt het zonder twijfel al vernomen: de Vlaamse Kust is niet minder dan een gastronomisch paradijs. Zowel voor de kleine geneugten als voor een topdiner telt de Vlaamse Kust tientallen héérlijke adressen. Verse Noordzeeproducten zijn

3 Westtoer, Toerisme kerncijfers 2011 West-Vlaanderen, Brugge, 2013.

de fel gekoesterde schatten. Tomaat-garnaal en garnaalkroketten zijn wereldberoemde klassiekers.

Puur natuur

Met goed bewaarde natuurgebieden, duinen, strand en zee hoort de term 'puur natuur' absoluut thuis aan de Vlaamse Kust. Ook de gezonde zeelucht is puur natuur. Twee natuurreservaten behoren tot het mooiste wat Vlaanderen te bieden heeft: het Zwin (in Knokke-Heist aan de Nederlandse grens) en het Westhoekreservaat (in De Panne aan de Franse grens).

Magie van de zee

In elke badplaats heeft het maritieme leven van toen en nu een fel gewaardeerde plaats verworven. Wat je ook doet, de magie van de zee is altijd wel ergens aanwezig.

Het actieve leven

Fietsen is zeer populair aan de Vlaamse Kust. Routes en fietsnetwerken (met knooppunten) zorgen voor sportieve vakantie momenten. Wandelaars ontdekken langs de wandelnetwerken niet alleen de mooiste natuurplekken maar ook het fel gekoesterd erfgoed.

De vele strandclubs hebben een eigentijdse look en presenteren trendy watersporten.

Voor klein en groot

Velen zijn thuis aan de Vlaamse Kust: ouders met jonge kinderen, medioren en actieve senioren, citytrippers, liefhebbers van shopping, cultuur of festivals, sneukelaars en fervente gastronomen. Altijd is het strand en de zee vlakbij, ideaal dus voor een ontspannende vakantie met de kinderen.

Ambiance

Flaneren op een zeedijk, inclusief het genieten op een terrasje met zicht op zee. Ondertussen proeven van lekkernijen of een streekbiertje. Deze bijzondere ambiance maakt deel uit van 'het goede leven' aan de Vlaamse Kust. Nog meer sfeer ontdek je in de eigentijdse strandclubs. Een hele reeks evenementen maakt van de Vlaamse Kust een bestemming om gezellig te genieten.

Om thuis al te genieten van de Kust kan je via www.dekust.be rechtstreeks uw hotelboeking reserveren.

Troeven van de regio Westhoek

WO I

De Eerste Wereldoorlog heeft zijn sporen nagelaten in de Westhoek. Een bezoek aan de regio gaat ongetwijfeld gepaard met een bezoek aan één van de vele WO I sites, musea of monumenten. In het kader van de 100-jarige herdenking wordt er hard gewerkt om de bezienswaardigheden m.b.t. dit thema te vernieuwen of nieuw te realiseren. In dit kader openden we al het compleet vernieuwde In Flanders Fields Museum in Ieper en het bezoekerscentrum Lijssenthoek Military Cemetery in Poperinge.

In juli 2013 opende het nieuwe Memorial Museum Passchendaele 1917 in Zonnebeke de deuren. Volgend jaar maken we kennis met een nieuw Museum aan de IJzer in Diksmuide en een Bezoekerscentrum aan de Ganzenpoot in Nieuwpoort.

Naast de vele investeringen in sites en musea wordt er ook een heus evenementenprogramma op het getouw gezet om de internationale toerist kennis te laten maken met het WO I erfgoed in Flanders Fields.

Fietsen en wandelen

Fietsen wordt in de Westhoek hoog in het vaandel gedragen. Bewegwijzerde routes en een heus fietsnetwerk met knooppunten zorgen voor meer dan 1.500 km duwplezier. Al fietsend kan je genieten van het landschap dat gevarieerd is en je schitterende vergezichten oplevert. Je komt voorbij gezellige stadjes en dorpjes. Denk maar aan Veurne, Diksmuide, Poperinge en Ieper, maar ook aan Lo en Mesen.

Even uitblazen op een zonnig terras, om een streekbiertje of ander streeklekkers te proeven, is een echte must. De Westhoek heeft een fietsnetwerk, maar er bestaan ook een 16-tal provinciale bewegwijzerde fietsroutes.

De Westhoek is met zijn 4 wandelnetwerken een wandelregio in Vlaanderen bij uitstek. Heuvelland, de Ieperboog, het Hoppeland en de IJzervallei zijn hiervoor uitermate geschikt. Daarnaast bestaan er in de regio een 22-tal landschapswandelroutes die je brengen langs de mooiste plekjes van de streek. De erfgoedstadjes

leper, Diksmuide, Poperinge, Veurne en Lo hebben elk hun eigen erfgoedwandelroute. Deze routes leiden je langs de mooiste waardevolle plekjes en hoekjes.

Couleur locale

Binnen het Leaderproject 'Genieten in de grensstreek' werd bewezen dat er heel veel interesse bestaat voor het thema 'het goede leven'. Deze themalijn biedt talrijke mogelijkheden om de streekgastronomie en de couleur locale in de streek evenementieel en promotioneel in de kijker te zetten.

Het is ook een belangrijk onderdeel van de positionering van de regio want het zorgt net voor de typische sfeer en gezelligheid waarmee de Westhoek zich kan onderscheiden.

Kindvriendelijk

Toerisme Westhoek/Westtoer wil gezinnen met kinderen die in de Westhoek met vakantie komen meer 'verwennen'. Het toeristisch aanbod voor gezinnen met kinderen wordt daarom verbeterd. Er worden ook nieuwe toeristische producten ontwikkeld. Een eerste realisatie in dit kader is de uitgave van het 'Vakantieboek voor Westhoek KD's'.

De twee stripfiguren 'Jaek & Nink' zijn de pas geboren Westhoek KD's en zijn de hoofdrolspelers in het nieuwe vakantieboek. Het boek staat boordevol spelletjes en doe-activiteiten. Jaek & Nink helpen de kinderen spelenderwijs op weg om kennis te maken met de Westhoek en nodigen hen uit om op stap te gaan in de regio.

Het vakantieboek is verkrijgbaar bij de kindvriendelijke logies en bij de diensten voor toerisme in de Westhoek. Aanvullend op het vakantieboek, is er ook een online versie van het kindvriendelijke verhaal. Dit vind je op de nieuwe subwebsite van Toerisme Westhoek: www.westhoekkd.be

Troeven van de regio Het Brugse Ommeland

Brugse Ommeland⁴ is dé fietsregio bij uitstek in West-Vlaanderen

Met meer dan anderhalf miljoen recreatieve fietsers (1.572.000 in 2011) is het fietsnetwerk Brugse Ommeland het populairste binnen West-Vlaanderen.

⁴ Westtoer, Strategisch Beleidsplan voor Toerisme en Recreatie in het Brugse Ommeland 2013-2018, Brugge, 2013.

Het basisnetwerk is kwalitatief, maar er blijven nog steeds een aantal belangrijke missing links. Daarnaast zijn er verbeteringen nodig inzake verkeersveiligheid, het comfort van de fietspaden en veiligheid en zijn er te weinig fietsonthaal- en inrijpunten. Het fietsnetwerk wordt verder digitaal ontsloten en er wordt gewerkt aan meer beleving onderweg.

Het project 'Iedereen Flandrien' in 2013 is een goed voorbeeld om de regio als fietsregio op een belevingsvolle manier op de kaart te zetten en digitaal te ontsluiten. Meer info op www.iedereenflandrien.be.

Karaktervol genieten in het groen, vlakbij Brugge en de Kust

Het Brugse Ommeland weet zich te onderscheiden van de andere toeristische groene regio's omwille van de nabijheid van Brugge en de Kust. De associatie met het historische Brugge, komt terug in de naam 'Brugse Ommeland'. Verder is de 'drukke, uitbundige' Kust vlakbij, maar kies je hier voor de beleving van een 'rustige, ingetogen' groene regio. De aangrenzende kustgemeentes spelen een belangrijke rol in het aantrekken van dagtoeristen naar het Brugse Ommeland. Qua verblijfstoerisme is het belangrijk complementair te zijn aan de logiesmogelijkheden in Brugge en aan de Kust door het 'karaktervol logeren in het groen' te gaan versterken (versterken van het 'charmevol' logeren, kleinschalig kamperen in het groen, hoevekamperen en innovatieve logiesvormen als ecologies, glamping, boomhutten).

Het Landschapspark Bulskampveld

Het Landschapspark Bulskampveld, met centraal het Provinciedomein, is het grootste aaneengesloten bos- en heidegebied in West- en Oost-Vlaanderen (Oostkamp, Beernem, Ruiselede, Wingene en het Oost-Vlaamse Sint-Maria-Aalter) en heeft vele recreatieve troeven. Verschillende actoren in het gebied werken samen om dit als bovenlokaal recreatief bestemmingsgebied op de kaart te zetten. Er is reeds een huisstijl voor communicatie en infrastructuur ontwikkeld.

Om dit helemaal waar te maken moet er verder gewerkt worden aan het onthaal en de attractiepunten, de verbinding met Kampveld en Doeveren, de verfijning van het recreatieve netwerk en aan acties op vlak van promotie en communicatie bij mensen uit de omgeving en uit Vlaanderen.

Cafés en restaurants met karakter

Het Brugse Ommeland telt vele kleine en charmante eet- en drinkgelegenheden die her en der in de regio te vinden zijn. Deze nog onbekende leuke adresjes moeten we meer in de kijker plaatsen door gerichte acties en het stimuleren of zelf ontwikkelen van evenementen. We moeten werken aan een betere samenwerking tussen de publieke en de private sector en inzetten op het verhogen van de kwaliteit en de belevingswaarde.

Stadjes en dorpen, attracties, kastelen en tuinen

Het Brugse Ommeland kent aardig wat pittoreske dorpen (Lissewege, Houtave, Meetkerke, ...) en cultuurhistorische stadjes (Damme, Torhout, Tielt) met toeristisch potentieel. Ook het kastelenpatrimonium, met bijhorende parken en tuinen, is kenmerkend voor de regio.

Naast Brugge en de Kust, de belangrijkste attractiepunten in de regio, zijn er ook heel wat kleinschalige attracties (musea en bezoekerscentra). Deze troeven zijn een belangrijke factor voor het dag- en verblijfstoerisme in de regio en dienen geïntegreerd te worden in een toeristische totaalbeleving. Imago-ondersteunende evenementen en arrangementen moeten dynamiek geven aan het toeristisch aanbod van de regio.

Troeven van de regio Leiestreek

Leiestreek, top recreatieve regio

In het glooiende open landschap tussen Leie en Schelde is het aangenaam fietsen, wandelen, ruiteren en toeren. Met de wandelnetwerken, het fietsnetwerk en de recreatieve routes ontdek je dit mooie hoekje van de Leiestreek. Ook de oude spoorwegbeddingen zorgen voor veel fietsplezier. De rivieren en kanalen in de Leiestreek zijn erg geliefd bij fietsers, wandelaars en pleziervaarders. De auto-vrije jaagpaden vormen een gedroomd decor voor lange ontspannende tochten. Een uitgebreid netwerk van jachthavens en aanlegsteigers maakt het mogelijk de Leiestreek vanop het water te ontdekken.

Maar de Leiestreek is ook de bakermat van de Flandriens met het WieMu⁵ als kloppend hart. Deze regio heeft een bijzonder levende wielercultuur met grote koersen met internationale uitstraling. De Leiestreek vormt de ideale uitvalsbasis

5 Wielermuseum Roeselare

voor sportieve fietsvakantie door zijn centrale ligging tussen de Vlaamse Bergen, de Vlaamse Ardennen en de Hel van het Noorden. De talrijke landelijke b&b's en vakantiewoningen bieden je een lekker zacht bed. Of ga je liever voor een van de Kortrijkse hotels die tijdens de voorjaarsklassiekers onderdak bieden aan de grote wielerploegen. In de Leiestreek is immers 'Iedereen Flandrien'.

Een regio voor genieters

De Leiestreek is een regio voor genieters met vele 'Jong Keukengeweld'-chefs, huis- en familiebrouwerijen en natuurlijk de unieke Roodbruine Bieren. In de Leiestreek wordt hard gewerkt maar ook intens van het leven genoten.

De rijk gevulde regionale evenementenkalender met o.a. Sinksen, Waregem Koerse, De Batjes enz. zorgt ervoor dat er altijd iets te beleven is in de regio.

Netwerk Industriële Sites

Monumentale industriële sites zoals TRANSFO Zwevegem, Rodenbach in Roeselare, de museumprojecten in Kortrijk (vlas en reconversie), Schoeisel- en Borstelmuseum met streekbezoekerscentrum Eperon d'Or in Izegem en het Jukeboxmuseum op de Site Roussel in Menen zijn belangrijke trekpleisters in volle ontwikkeling. Ze kaderen binnen een ruim regionaal netwerk waar heden, verleden en toekomst van de maakeconomie in de regio kan ontdekt en beleefd worden.

De culinaire nummer 1

Nooit waren er in ons land, en dan vooral in West-Vlaanderen meer sterrenrestaurants dan vandaag. Dat blijkt uit een analyse van West-Vlaanderen Werkt⁶, het kwartaalblad van WES⁷. Het aantal sterrenrestaurants in ons land klom in de periode 2001-2012 van 80 naar 107 (+34%) en het totale aantal sterren dat zij dragen, steeg mee van 97 naar 125 (+29%).

West-Vlaanderen doet het nog een stuk beter in deze 'sterrenslag' met een markante groei in aantal sterrenrestaurants van 14 naar 22 (+57%) en een spectaculaire klim in het aantal sterren van 18 naar 30 (+66%).

6 WES Persbericht 3 mei 2012

7 WES is werkzaam op het terrein van de regionale en lokale economische ontwikkeling. WES voert onderzoeks- en adviesopdrachten uit voor openbare besturen, private organisaties en bedrijven in binnen- en buitenland.

De kustprovincie is daarmee goed voor een marktaandeel van 24% (quasi een vierde) van het totale aantal binnenlandse Michelinsterren (was 18,5% in 2001). Zij klom daarmee op naar de positie van absolute culinaire nummer 1 in ons land. Het feit dat twee van de in totaal drie Belgische driesterrenrestaurants zich in West-Vlaanderen situeren (De Karmeliet en Hertog Jan) is eveneens illustratief voor deze evolutie.

De meeste West-Vlaamse toprestaurants zien vakmanschap, een goede verhouding tussen kwaliteit en prijs, creativiteit, een eerlijke keuken met verse producten en een aangenaam interieur, maar ook 'doorzettingsvermogen', als de belangrijkste succesfactoren van hun zaak.

Het West-Vlaams museumlandschap

West-Vlaanderen telde op 1 januari 2013, 123 musea en museale bezoekerscentra, waarvan 75 inrichtingen die beheerd of aangestuurd worden door de overheid en 48 private initiatieven. Samen bieden ze werk aan ruim 515 medewerkers in loondienst. Deze worden bijgesprongen door een 'regiment' van nog eens ruim 500 losse medewerkers en vrijwilligers.

De museumhype is in dit digitale tijdperk nog niet over: ze ontvangen jaarlijks bijna 2 miljoen bezoekers en sinds 1 januari 2012 openden 6 nieuwe initiatieven hun deuren. Circa 45 bestaande musea melden dat zij in de komende jaren hun collectie, concept of inrichting willen vernieuwen of uitbreiden. Daarentegen verklaren 18 actoren dat ze deficitair zijn. Slechts drie (private) musea stellen ronduit dat hun toekomst onzeker is.

Het West-Vlaamse museumlandschap is heel divers en kleurrijk. Het omvat zowel de gerenommeerde kunsthistorische collecties zoals Groeninge in Brugge, het Permekemuseum in Jabbeke en Mu.ZEE-Romestraat in Oostende, als interactieve thema-expo's zoals In Flanders Fields in Ieper, Folk Experience in Dranouter en Domein Raversijde. Maar er krioelt ook een bonte waaier aan heem- en geschiedkundige musea en initiatieven die steunen op een private collectie zoals oldtimers, kappers- en slagtersuitrusting of oorlogsrelicten.

Slechts 10 musea dateren reeds van vóór WO II. Het merendeel (69%) van de West-Vlaamse musea opende zijn deuren in de periode tussen 1980 en einde 2011.

Een reeks van 6 nieuwe initiatieven opende zijn deuren sinds 1 januari 2012. Dat zijn de overheidsgerelateerde musea Miummm, Huis van de Voeding in Roeselare en het oorlogsmuseum Cabour WO-2 in Adinkerke (De Panne) en vier private initiatieven: het Kappersmuseum in Roeselare, het Jukeboxmuseum in Menen, Hof Bladelin en Historium in Brugge, dat zich als een historische belevingsattractie profileert.

De herdenking van de Eerste Wereldoorlog

De herdenking van De Grote Oorlog wordt het kroonjuweel van het West-Vlaams cultuurbeleid tijdens de komende jaren. De provinciale dienst Cultuur coördineert het volledig gamma aan herdenkingselementen, gaande van investeringen in sites en gebouwen over bijzondere projecten in het landschap tot ambitieuze educatieve initiatieven.

De cel "Gone West" ontwikkelt 5 bijzondere artistiek-culturele edities. Het gaat om een reeks culturele evenementen en artistieke creaties over de diverse kunstdisciplines (dans, theater, muziek, literatuur, beeldende kunst enz.) heen. Deze evenementen worden geclusterd rond een aantal iconische herdenkingsmomenten zoals bijvoorbeeld de onderwaterzetting voor de editie '14 en de eerste gasaanvallen voor de editie '15. Het hoofddoel is de West-Vlaamse bevolking, de huidige en jonge generatie te mobiliseren in een groot participatieproject rond deze herdenking. Het moet tevens een project van goed gastheerschap worden en garant staan voor een kwaliteitsvolle herdenking voor vele bezoekers die onze provincie in dat kader zullen bezoeken.

Europese topnatuur in West-Vlaanderen

Verrassend: wie West-Vlaanderen zegt, denkt misschien niet meteen aan natuur. Onterecht! Zelfs compleet mis. Want zeg nu zelf, welke andere provincie kan uitpakken met zo'n divers pallet aan natuurwaarden. Van de unieke duinen, slikken en schorren aan de Kust over de Brugse boscomplexen, langs de broeken van de IJzervallei tot aan de idyllische bergen van het Heuvelland. Stuk voor stuk pareltjes om te koesteren.

Bovendien staat deze natuur niet op zich. Als groene havens liggen ze midden in onze maatschappij. Niet alleen voor plant en dier, maar evenzeer voor alle West-Vlamingen. De natuur- en bosgebieden in onze provincie bieden de mogelijkheid om te ontsnappen aan het hectische leven van alle dag. Kuieren langs het strand van het Westhoekreservaat om vervolgens in verwondering te staan voor de fuchsia orchideeën in een duinpanne.

Afdalen in het hellegat op de Rodeberg. Fietsen tussen de rietkragen langs de IJzer en haar beken en grachtjes. Een zondagse wandeling in de kathedraaldreven van het Wijnendalebos.

Natuurbeleving maakt wezenlijk onderdeel uit van onze vrijetijdsbesteding. Er wordt dan ook flink geïnvesteerd om voor elk wat wils te bieden, binnen de draagkracht van onze natuur. Dit gaat van kleine elementaire zaken zoals wandel-, ruit- en fietsinfrastructuur tot hedendaagse onthaalpoorten voor de natuur in de ruime regio.

Zo slaan de Provincie West-Vlaanderen en het Agentschap voor Natuur en Bos met het Zwin Natuurcentrum en het natuurherstel in de Zwinvlakte de handen in elkaar om tegen 2015 de vele bezoekers van het Zwin en de Zwinstreek op een verantwoorde manier te laten genieten van unieke kustnatuur op Europees topniveau.

Helaas hoeft het geen betoog om te weten dat de natuur sterk onder druk staat in onze sterk verstedelijkte provincie. Het formuleren en realiseren van haalbare natuurdoelen is dan ook van cruciaal belang om onze West-Vlaamse natuur veilig te stellen voor de toekomst. Alle partners in het buitengebied hebben dan ook de verpletterende verantwoordelijkheid gekregen van Europa om samen werk te maken van het behoud en de ontwikkeling van onze natuur en West-Vlaamse biodiversiteit. Dat het Agentschap voor Natuur en Bos, met bijna 10.000 hectare de grootste natuurbeheerder in West-Vlaanderen, daar een voortrekkersrol in speelt, mag duidelijk zijn.

Maar de natuur hoeft zich niet te beperken tot het schaarser wordende buitengebied. Biodiversiteit kent zeker en vast ook haar plaats in de stad. Tuinen, parken, openbaar groen bieden mooie kansen aan de natuur om zich te ontwikkelen in de stedelijke omgeving. Denk maar aan het voorbeeldstellende Maria Hendrika Park

in Oostende, waar natuur en recreatie harmonisch samengaan. Maar het kan ook kleinschaliger met aandacht voor groen en ecologie zoals bij de dorpskernher-nieuwing in Oostnieuwkerke. En uiteraard kan elke West-Vlaming met een tuintje of terras zijn eigen fijne bijdrage leveren met een groene inrichting.

Van een ander kaliber zijn de stadsbossen, zoals het Preshoekbos aan de zuidwest rand van Kortrijk waar het Agentschap voor Natuur en Bos reeds 63 hectare bos heeft aangeplant dat door de inwoners van Lauwe, Marke en Aalbeke ten volle kan geëxploreerd worden. Op termijn zal het Preshoekbos een groene long van 250 hectare worden voor gans Zuid-West-Vlaanderen.

Economische troeven

West-Vlaanderen beschikt over een uitzonderlijke ligging, een adequate infra-structuur en dienstverlening en een ruimteaandbod in en nabij de havens.

De West-Vlaamse economie steunt op enkele stevige pijlers zoals sterke KMO's en een actieve toeristische sector. We zijn bovendien de belangrijkste Vlaamse landbouwprovincie. Tevens beschikken we over goed uitgebouwde economische infrastructuur en zijn we goed bereikbaar via onze havens en luchthavens.

De zeehavens Zeebrugge en Oostende vormen de ideale toegangspoort en uitvalsbasis voor bedrijven en hun producten voor Europa en de rest van de wereld. De bestaande performante economische infrastructuur en dienstverlening in de havencluster zorgde voor de ontwikkeling van tal van activiteiten.

Het West-Vlaamse economische weefsel wordt gekenmerkt door een groot aandeel KMO's. Waar in Vlaanderen 56,5% van de werknemers in een bedrijf met minder dan 100 werknemers werkt, is dit in West-Vlaanderen 61%. KMO's hebben intrinsieke voordelen om te kunnen transformeren, zoals flexibiliteit en marktgerichtheid.

In West-Vlaanderen is de voorbije 5 jaar een positieve beweging ingezet - ingegeven vanuit de noodzaak aan een turn-over van een eerder traditionele naar een kennisgedreven economie -. Zowel de socio-economische als de academische actoren hebben samen werk gemaakt van een actieplan voor een kennisgedreven groei in West-Vlaanderen. Dat is een belangrijke stap geweest.

Een kritische succesfactor is immers alle actoren op één lijn krijgen, zowel op niveau van gemeenten, RESOC's⁸, intercommunales als ondernemersniveau (ankerbedrijven en ondernemersorganisaties) en eveneens op onderwijsniveau. In het eindrapport van Econopolis⁹ over het onderzoek naar kennisclusters in West-Vlaanderen wordt ondermeer aanbevolen om de groei van bestaande ondernemingen te ondersteunen. Ook kan er best gezorgd worden voor een goede externe marketing van de West-Vlaamse clusters. Econopolis is overtuigd dat in de mate dat het clusterbeleid breed gedragen wordt binnen de provincie dit belangrijke positieve gevolgen heeft.

Belangrijke sectoren met drie economische kennisclusters

In haar studie toetste Econopolis de West-Vlaamse economie op een aantal kwalitatieve factoren. De analyse resulteerde in de definiëring van drie kennisclusters.

Immers uit de analyse kwam naar voren dat de agrovoeding de belangrijkste sector is inzake omzet. Dat vóór de bouw, metaal en textiel. Energie is veruit de belangrijkste groeier. De "Materials & Plastics" sector is het voorbije decennium door een moeilijke reconversie gegaan, maar lijkt zich te kunnen heruitvinden.

De agrovoedingscluster

Agrovoeding is de belangrijkste sector in West-Vlaanderen inzake omzet. De vruchtbare zandleemgrond in West-Vlaanderen staat aan de oorsprong van deze mature sector in volle bloei. Kenmerkend voor de sector zijn de bedrijven die internationaal tot de top behoren in diverse deelsectoren zoals diepvriesgroenten en vlees.

De agrovoedingssector is een technologische sector bij uitstek, de West-Vlaamse knowhow is bovendien zeer goed exporteerbaar. Het voeden van een groeiende wereldbevolking en de schaarste in landbouwoppervlakte, creëren een opportuniteit bij uitstek om op een exportgerichte manier de aanwezige kennis te valoriseren. De agrovoedingsindustrie is ook een drijvende kracht achter aanverwante industrieën, zoals logistiek, machinebouw en hernieuwbare energie (biomassa).

⁸ Regionaal Sociaal-economisch Overlegcomité, overlegtafels op streekniveau

⁹ Econopolis (2012), Onderzoeksproject "Kennisclusters West-Vlaanderen", Eindrapport januari 2012

Agrovoedingscluster heeft bijzonder sterke subclusters: de diepvriesgroente-industrie, de vleesindustrie en de visverwerkende nijverheid. Diverse kennisinstellingen (zoals Inagro en de hogescholen) en projecten, ontstaan vanuit het overheidsinitiatief (bijvoorbeeld Thought 4 Food, Huis van de Voeding), spelen een belangrijke rol in deze cluster.

De materials & plastics cluster

De materials & plastics cluster is de voorbije decennia door een moeilijke reconversie gegaan, maar lijkt zich te kunnen heruitvinden. Als kernactiviteiten gaat het vooral om (ex-)textielproducenten, (ex-)hout- en spaanderplatenbedrijven, kunststof- en kunststofverwerkende bedrijven en mechatronicabedrijven. Een groot deel van deze activiteiten is te verklaren uit de reconversie van de vlasindustrie die historisch in de Leievallei aanwezig was. Die kenmerkt zich specifiek door haar nijveraars en commercianten, met noeste en harder werkers. De Leie verankerde de vlascultuur, die de streek op de wereldkaart zette. De Leievallei doorstond reconversie en crisissen met hard werken, gezond verstand en zonder al te veel overheidssubsidies zoals in andere regio's. Er is een belangrijke rol voor kennisinstellingen al het Vlaams Kunststofcentrum en Flanders Plastic Vision.

De blue energy cluster

Dit is een potentiële cluster in wording. Veel projecten zitten nog in een vroeg stadium, met een focus op de ontwikkeling van kennis. Andere projecten ondergaan momenteel een groeiversnelling (bijvoorbeeld windenergie) met de komst van veel nieuwe en kleine bedrijven die een snelle groei doormaken. De zee met de aanwezigheid van de havens van Zeebrugge en Oostende is hier een bepalende factor. De kernactiviteiten zijn hier vooral offhore windenergie en het onderhoud van deze installaties, getijde- en golfslagenergie. Kennisinstellingen zoals Greenbridge/Power-Link, VLIZ en Flanders Maritime spelen hier een belangrijke rol.

Metaalverwerking

Er is binnen West-Vlaanderen ook een historisch belangrijke activiteit inzake metaalverwerking, zowel in het noorden als in het zuiden van de provincie. Een groot deel van deze activiteit werd door Econopolis opgenomen als een onderdeel van zowel agrovoedingssector als van de materials & plastics cluster.

Naast deze economische clusters zijn er nog belangrijke economische activiteiten

in West-Vlaanderen, die vooral gericht zijn op de interne markt met een minder belanghebbend exportpotentieel. Zo zijn de persoonlijke dienstensector, de zorg-industrie, de grafische sector, de logistieke sector, de bouwsector en de bredere energiesector ook belangrijk voor West-Vlaanderen.

Investeren in West-Vlaanderen

Zet uw bedrijf midden in het kloppend hart van Europa. Als de meest westelijke provincie van België, is West-Vlaanderen, gelegen aan de Noordzeekust, een toplocatie met veel zakelijke kansen en een uitstekende ondersteunende infrastructuur.

Internationale handel in West-Vlaanderen gaat vele eeuwen terug. De provinciehoofdstad Brugge is een centrum van de handel sinds de vroege Middeleeuwen. Vandaag de dag, dankzij een combinatie van een rijke handelserfgoed, de toplocatie en constante business innovatie, blijft West-Vlaanderen een zee van zakelijke kansen bieden.

www.investinwestflanders.org

Herkenbare communicatie over onze provincie

Sinds 2003 heeft de communicatie van de Provincie een duidelijke, positieve evolutie ondergaan. De communicatie is herkenbaar, meer gestroomlijnd.

Daarnaast staat West-Vlaanderen als regio ondertussen grotendeels op de kaart. Uit een onderzoek van 2010 bij de inwoners van West-Vlaanderen geeft 86% van de respondenten aan dat West-Vlaanderen als regio een goede indruk maakt. 83% van de bevrageden vindt het bovendien belangrijk dat West-Vlaanderen inspanningen blijft leveren om West-Vlaanderen nog beter bekend te maken.

De regiospeerpunten zijn op heden nog steeds van toepassing en actueel. Uit het onderzoek blijkt dat 92% van de respondenten West-Vlaanderen aantrekkelijk vindt op recreatief vlak, 86% van de respondenten is van oordeel dat West-Vlaanderen een ondernemende regio is en 84% van de respondenten meent dat West-Vlaanderen een regio is met een hoge levenskwaliteit.

Om van regiomarketing West-Vlaanderen verder een succes te maken, zijn een intern en extern draagvlak onontbeerlijk. Reeds van bij de start in 2003 werd daarom aandacht besteed aan het betrekken van zowel interne als externe doelgroepen om regiomarketing West-Vlaanderen zo breed mogelijk gedragen te maken.

Ambassadeurs van West-Vlaanderen

Ook in de toekomst blijft het belangrijk om inspanningen te blijven leveren om deze doelgroepen betrokken te houden. Enkel op deze manier kan het draagvlak behouden en vergroot worden en kunnen deze doelgroepen 'ambassadeurs' van West-Vlaanderen zijn of worden. Ambassadeurs die het verhaal en de positionering mee uitdragen en waarmaken.

Wie zijn de externe doelgroepen van West-Vlaanderen? Dat zijn de West-Vlaamse inwoners zelf, haar bezoekers, investeerders, West-Vlaamse bedrijven, stads- en

gemeentebesturen (colleges en gemeenteraadsleden), de deelregio's en hun besturen, agentschappen (Westtoer, POM West-Vlaanderen, WES, ...), hogere overheden en de pers, ... Eigenlijk is dat iedereen die naar West-Vlaanderen komt of er verblijft of er werkt, die erover schrijft of die er beleid voor voert.

De voorbije jaren werden al diverse inspanningen geleverd om een extern draagvlak te creëren en te vergroten. Zo waren er bijvoorbeeld een aantal communicatiecampagnes in nationale en regionale media naar het brede publiek toe. In 2009 werd er met de regiocoördinatoren, RESOC, Westtoer en Leiedal de speerpuntcampagne rond ondernemen ontwikkeld. In samenwerking met de POM West-Vlaanderen werd datzelfde jaar ook het 'ambassadeurschap ondernemen' uitgewerkt.

West-Vlaanderen telt heel wat innovatieve bedrijven. Jong of gevestigde waarde, creatief of industrieel, van kleine zelfstandige tot grote multinational. Enkele bedrijven onderscheiden zich door hun voorbeeldfunctie en uitstraling naar de buitenwereld toe. Ondernemingen die West-Vlaanderen op de kaart zetten als dynamische regio en zich profileren door provinciaal engagement.

Geselecteerde West-Vlaamse bedrijven worden Ambassadeurs van West-Vlaanderen. Deze 50 bedrijven zijn hierdoor bevoorrechte partners en nemen op hun beurt de provincie mee in hun communicatie.

De Provincie en de POM West-Vlaanderen engageren zich ertoe de ambassadeurs de nodige uitstraling te bezorgen door middel van brochures, promotieruimte op evenementen, de provinciale website, ... Daarnaast worden ambassadeurs ook prioritaire partners bij netwerkactiviteiten en handelsmissies.

Strategisch partnerschap voor regiomarketing

Vanaf 2013 wil de Provincie West-Vlaanderen de externe doelgroepen bij haar regiomarketing betrekken. Dat is een stap verder dan informatie en promotie over de provincietroeven. Het gaat om strategische partnerships voor regiomarketing met win-win's voor alle partijen. De Provincie beoogt hierbij een schaalvergroting voor haar regiomarketing. Via overstijgende projecten en doelgroepen ambieert ze een nog sterkere regionale profilering met deze partners. Deze mogelijke samenwerkingen kunnen op diverse fronten: op vlak van communicatie of op vlak van inhoud

(het inhoudelijk opzetten en implementeren van projecten). Belangrijk hierbij is de drempel zo laag mogelijk te houden en duidelijk te formuleren wat van de partners verwacht wordt en wat ze in ruil krijgen.

Imagostimulerende initiatieven voor aantrekkingspolen

Het komt regelmatig voor dat een detail, een op het eerste gezicht onbelangrijke anekdote, toelaat om er het hele verhaal van een ruime regio of zelfs provincie aan op te hangen.

Zo kan het bestaande imago van harde, noeste werkers stimulerend zijn voor het aanzien van onze provincie. Mits het juiste verhaal. De voorwaarde is dat er een narratieve en tot de verbeelding sprekende context is. Verhalen over geslaagde West-Vlaamse ondernemers, over het grote aandeel West-Vlaamse missionarissen in de vroegere missiegebieden, over de vele West-Vlaamse toptalenten op verschillend vlak: onze muziekgroepen, kunstenaars, internationale bestuurders,... Ze versterken allen het imago van de ondernemende, vlijtige West-Vlaming, die ook kan uitmunten in deugd, grote behulpzaamheid en betrokkenheid.

Allen hebben ze hun verhaal en daarin is de rode draad: de West-Vlaamse roots. Dat is geen detail. Gezamenlijk zijn het verhalen over West-Vlaanderen. Verhalen die imagostimulerend kunnen zijn en hierdoor voor aantrekkingspolen kunnen zorgen. Bijvoorbeeld inzake innovatie, design, rock-'n-roll of gastronomie. Arne Quinze spreekt tot de verbeelding. Dat doen ook onze sterrenrestaurants. Onze succesvolle bedrijven. Dat doet Ozark Henry, een Kortrijkzaan die nu aan de Kust woont. Omdat het er altijd een beetje vakantie is. Dat doet ook onze Kust zelf, met verhalen over beroemde bewoners en bezoekers als Albert Einstein. De wereld van Wim Opbrouck, de Sint-Sixtusabdij van West-Vleteren, het beste bier ter wereld. We hebben een grote culturele rijkdom en een sterk historisch verleden met onze verschillende omwalde steden en een groot religieus erfgoed. De samenhang hierin kan een verhaal zijn met een sterke aantrekkingspool. Het verhaal van mensen dat je kan zien in onze provincie, die het de moeite maken om er te komen.

“*t Zwien deur de bjèten joagen*” werd enige tijd geleden dé West-Vlaams uitdrukking. De huidige populariteit van het West-Vlaams dialect speelt ook een

bepalende rol. Al werkt een verhaal sterker. Een goed verhaal kan ervoor zorgen dat de aanhoorder deze kroniek of mythe wil proeven, zien of beleven en hiervoor naar West-Vlaanderen trekt. Niet enkel als toerist. Laat ons daarom samen de verhalen schrijven en uitbrengen.

Dat West-Vlaanderen een rijke waaier aan troeven heeft, is overduidelijk. We hebben onze identiteit, een sappig dialect en er zijn provinciegerelateerde typeringen door ligging en oorsprong. Doordachte provinciemarketing speelt hierop in. De gemaakte schets van onze West-Vlaamse troeven is uiteraard niet limitatief.

De typerende bepalingen van het "merk" West-Vlaanderen zijn niet enkel bedoeld om ons West-Vlaams bewustzijn aan te scherpen – we zijn met recht en rede fier West-Vlamingen te zijn -. Ze zijn de inleidende context naar deel 2 - Gastvrij West-Vlaanderen. Gastvrijheid is ontegensprekelijk gerelateerd aan de kenmerken van een provincie, van een regio, gemeente of buurt.

Gastvrij
deel 2
West-
Vlaanderen

Wat is gastvrijheid?

Gastvrijheid gaat om kennismaking en ontmoeting tussen mensen. We weten allemaal hoe gastvrijheid voelt. Toch is gastvrijheid geen gemakkelijk begrip. De betekenis van gastvrijheid is terug te vinden in de Griekse vertaling Filoxenia, wat 'liefde voor een vreemdeling' betekent. We moeten dus onbaatzuchtig aandacht en energie aan een onbekende schenken.

Wie zijn echter de 'vreemden' die naar West-Vlaanderen komen? Al dan niet tijdelijk of blijvend.

Dit wordt uitgewerkt in drie luiken:

- Onthaal en integratie van migranten
- Welkom aan onze toeristen
- Pensioenmigratie aan onze Kust.

In eerste instantie wordt het begrip gastvrijheid uitgediept. Kwestie van duidelijke definiëring en afbakening. Finaal is gastvrijheid immers het kernbegrip van mijn betoog. "Welkom in West-Vlaanderen" gaat over gastvrijheid in onze provincie.

Gastvrijheid is geen filantropie

Gastvrijheid is een oude en wereldlijke deugd. Waar je komt, in welk land of welke cultuur ook, mensen weten wat gastvrijheid is, ook al geven ze verschillende invullingen aan dit begrip.

De Romeinse schrijvers Tacitus en Caesar vertellen in hun tijd met verwondering over de gastvrijheid die onder de Germaanse volkeren bestond. Germanen waren bereid zelfs met de inzet van hun eigen leven dat van de vreemdeling die onder hen vertoefde, te beschermen.

In de Westerse cultuur werd gastvrijheid in georganiseerde vorm, het eerst uitgeoefend door christelijke gemeenschappen. Het vroege christendom stichtte de zogenaamde *hospices*, tehuizen waar onderdak werd verleend aan vreemdelingen, pelgrims, zieken en ouderen. Vooral met betrekking tot de pelgrims gold gastvrijheid als een plicht waar niet mee gesjoemeld kon worden.

Gastvrijheid heeft historisch gezien vooral te maken met de opvang van vreemdelingen. Het Latijnse woord "*hospes*", dat aan de basis ligt van (de Franse vertaling van gastvrijheid) betekent letterlijk "meester van de gast".

"*Hostis*" betekent vreemdeling. In de houding van mensen jegens vreemdelingen, kan je zien of ze gastvrij zijn. Gastvrijheid jegens de eigen mensen, familie en vrienden is niet zo moeilijk.

Gastvrijheid is pas echt een kunst, wanneer het gaat om de ontmoeting met mensen die anders zijn. Dan blijkt namelijk dat gastvrijheid het moet opnemen tegen andere, minder aangename karaktertrekken van de mens, zoals bekrompenheid, angst voor het vreemde en bevooroordeeldheid jegens alles wat anders is.

Definiëring van gastvrijheid

Gastvrijheid bevat naar zijn oorsprong een belangrijk element van onbaatzuchtigheid, van menslievendheid. Gastvrijheid wordt gegeven omwille van zichzelf, zonder dat je daar noodzakelijk iets voor terug krijgt.

Gastvrijheid wordt ook gekenmerkt door een element van wederkerigheid. Het is een noodzaak voor wie haar ontvangt maar ook voor wie haar geeft. Waar mensen niet meer tot een relatie van gastvrijheid kunnen komen, bij voorbeeld omdat ze een vreemdeling als een indringer afwijzen, of omdat zij, als vreemdeling, misbruik maken van gastvrijheid, dáár schort iets fundamenteels aan het mens-zijn van de betrokkenen.

Algemeen kan je stellen dat gastvrijheid telkens in het geding is bij iedere ontmoeting van mensen die aanvankelijk vreemden voor elkaar zijn. Wanneer deze mensen anders zijn dan wijzelf, kan het een uitdaging zijn om gastvrij te zijn, zeker als deze mensen een beroep doen op onze hulp, mensen die er mogelijk een andere leefwijze en een geloof op nahouden die wij niet delen of misschien zelfs afwijzen. De mate waarin we al dan niet is staat zijn deze anderen gastvrij te onthalen, vertelt eigenlijk indirect wie en wat wij zelf als mensen zijn.

Wie gastvrij is in zijn doen en laten, gaat er bewust of onbewust van uit dat mensen op elkaar zijn aangewezen. Gastvrijheid is een morele keuze. Het is de keuze voor een levensstijl die gekenmerkt is door openheid jegens anderen.

Wie niet in staat is of zelfs weigert de vreemde te ontmoeten, beneemt niet alleen die ander bestaansruimte, maar ontnemt ook zichzelf de mogelijkheid te groeien in het contact met de ander. Hij verarmt zijn eigen bestaan. Wie de ander negeert, negeert tevens zichzelf als mens.

Een mens die in de loop van zijn leven de kunst van gastvrijheid vergeet, sluit zich op in zijn eigen groep en vervreemdt van de wereld. Een maatschappij die gastvrijheid negeert, gaat ten onder aan etnische eigenwaan.

Ontmoeting met vreemden

Gastvrijheid is gerelateerd aan de manier waarop mensen met vreemdelingen omgaan. Als de vreemdeling wordt gezien als een kwetsbaar en hulpbehoevend iemand, zal dit bepaalde consequenties hebben voor onze houding jegens de vreemde onbekende. Een vreemdeling kan echter ook als een bedreiging worden ervaren. Het Latijnse woord 'hostis' is in de loop van de tijd ook 'vijand' gaan betekenen. De vreemdeling kan als een indringer worden gezien en dienovereenkomstig worden behandeld. De vreemdeling als zondebok, waarop een hele gemeenschap haar frustraties uitleeft.

Hoe komen mensen aan een dergelijke negatieve kijk op vreemdelingen? Blijkbaar zijn de meeste mensen eigenlijk bang voor het andere dat zij zelf niet zijn, maar dat zij ergens in zichzelf wel als een mogelijkheid beschouwen. De vreemdeling bestaat dan ook in de eerste plaats in onszelf. Pas als we in staat zijn dat vreemde in onszelf te accepteren en ruimte te geven, zullen we de angst voor de vreemdeling kunnen overwinnen. Het is de angst voor het onbekende in zichzelf die mensen tot vreemdelingenhaat brengt, aldus de filosofe Kristeva¹⁰. Volgens haar komt men tot zo'n gedrag omdat de moed ontbreekt om het onbekende in zichzelf te onderkennen. Iedere confrontatie met iets anders, met een andere leefwijze, een andere mogelijkheid van menszijn, wordt vermeden. Daarom ook wordt er getracht om de vreemdeling onzichtbaar te maken. Vandaar de eis die veelvuldig aan vreemdelingen wordt gesteld om zich aan de heersende cultuur aan te passen. Eigenlijk wil men dat de vreemdeling ophoudt vreemdeling te zijn.

¹⁰ Julia Kristeva (1991), "De vreemdeling in onszelf"

In de omgang met de vreemdeling kan er echter ook een aantrekking zijn voor het anders zijn en het willen opgaan in een boeiende ervaring van ontmoeting. Gastvrijheid is niet vanzelfsprekend. Het is een kunst, waarvan de kwaliteit van het eigen bestaan afhangt. Gastvrijheid als culturele waarde, is gebaseerd op het inzicht dat iedere mens de ontmoeting met de ander nodig heeft. Daarom kan het ook zo waardevol zijn om veel te reizen en daardoor andere mensen en andere culturen te leren kennen. Het geeft je de gelegenheid verrijkt te worden door die andere mensen, door de kennismaking met hun gewoonten en levenswijze. Wie het vreemde schuwt, wie geen plaats wenst te maken voor de ander in zijn omgeving, wil zelf in feite niet veranderen. De afweer tegen de ander is tegelijk ook afweer tegen de kans zelf ooit nog anders te worden. Zo gezien is gastvrijheid een noodzaak voor iedere mens en voor elke cultuur. Een samenleving zonder gastvrijheid bloedt dood door culturele inteelt en raakt verstrikt in zelfgenoegzaamheid.

Vragen en antwoorden

Jacques Derrida heeft gastvrijheid, als een noodzakelijkerwijs dubbelzinnig concept uiteengerfeld in "Over gastvrijheid". Vreemdelingschap en gastvrijheid worden met elkaar verbonden in een verontrustende en tegelijk geruststellende dynamica. Als vreemdeling ergens aan- en binnenkomen, zegt Derrida, betekent in de eerste plaats vragen stellen en tegelijk vragen beantwoorden en zichzelf verantwoorden.

De aankomst van een buitenstaander, gearrangeerd of onverwacht, en het spel van vragen en antwoorden, roept meteen de vraag op wiens taal er wordt gesproken. Wat vereist de gastvrijheid hieromtrent? Hier begint volgens Derrida het vraagstuk van de gastvrijheid. Waarmee begint gastvrijheid? Met het vragen naar de buitenstaanders identiteit, met het natrekken van zijn referenties of met een onvoorwaardelijk gastvrij onthaal? Hier is er een onoplosbare tegenstrijdigheid. Enerzijds bestaat er iets als de onvoorwaardelijke wet op de gastvrijheid, die iedere nieuwkomer toegang biedt, zonder dat er hem op voorhand vragen worden gesteld.

Anderzijds zijn er echter de conditionele wetten op de gastvrijheid: de voorwaardelijke rechten en plichten. De tegenstrijdigheid zit hem in het feit dat ook al staat de absolute wet op de gastvrijheid boven de wetten op de gastvrijheid, ze echter zelf niet zonder die wetten kan.

Er is altijd een gelijktijdige werking van de onvoorwaardelijke wet op de gastvrijheid en de voorwaardelijke wetten op de gastvrijheid.

Schept een uitnodiging de verplichting voor een gast om zich aan de regels van het huis te houden of biedt een uitnodiging juist de vrijheid voor de gast om zijn eigen gang te gaan - "Doe alsof je thuis bent" -? Gastvrijheid is een risico. De vreemdeling kan zich niet echt uitgenodigd voelen. De gastheer kan echt de baas spelen. De vreemdeling kan de geboden gastvrijheid beschamen.

Derrida's beschouwingen laten zich lezen als een pleidooi voor ontvankelijkheid jegens het vreemde, voor gastvrijheid, voor het te alle tijden welkom heten van de vreemdeling. De provincie West-Vlaanderen linkt gastvrijheid terecht aan gastheerschap. Gastheerschap omvat heel wat meer dan een begroeting en het handen schudden.

Onthaal en integratie van migranten

Een goed onthaal en een uitmuntend gastheerschap zijn belangrijke sleutels voor integratie. In vergelijking met de andere Vlaamse provincies heeft West-Vlaanderen het kleinste aandeel personen met een vreemde nationaliteit. Daarenboven verschilt onze provincie tevens van de andere provincies door de beweegreden voor nieuwkomers om naar hier te komen.

In West-Vlaanderen is arbeidsmigratie in eerste plaats het motief. Vorig jaar bracht het Steunpunt Sociale Planning een studie uit over de nationaliteitsgroepen in West-Vlaanderen. Ook in West-Vlaanderen verkleurt de samenleving. In het lokale debat komen de uitdagingen die hiermee gepaard gaan, steeds meer op de voorgrond.

Aanwezigheid van andere nationaliteitsgroepen

De cijfers over het aantal West-Vlamingen met een vreemde (= anders dan de Belgische) nationaliteit geven zicht op de historische instroom. Daarnaast zijn er ook cijfers over de recente instroom van mensen met een vreemde nationaliteit.

Historische instroom

Huidige vreemde nationaliteit

Begin januari 2012 woonden er in West-Vlaanderen 39.387 personen die niet over de Belgische nationaliteit beschikken. Dit is 3,4% van de West-Vlaamse bevolking. In vergelijking met de andere Vlaamse provincies heeft West-Vlaanderen het kleinste aandeel personen met een vreemde nationaliteit.

	totale bevolking	vreemde nationaliteit	
		aantal	aandeel
Antwerpen	1.781.427	173.091	9,7%
Limburg	848.864	79.732	9,4%
Oost-Vlaanderen	1.454.296	69.550	4,8%
Vlaams-Brabant	1.094.019	90.612	8,3%
West-Vlaanderen	1.169.838	39.387	3,4%

Bron: rijksregister op 01.01.2012, verwerking: provinciale steunpunten sociale planning

De voorbije 10 jaar is het aandeel personen met vreemde nationaliteit constant toegenomen: van 1,8% van de bevolking in 2002 tot 3,4% van de bevolking in 2012. Binnen de bevolking van vreemde nationaliteit tellen we 161 verschillende nationaliteiten.

Top 5 vreemde nationaliteiten	Aandeel	nationaliteit	aandeel
Frankrijk	17,7%	Roemenië	4,0%
Nederland	11,1%	Groot-Brittannië	2,8%
Polen	7,9%	Duitsland	2,6%
Rusland	5,5%	Italië	2,3%
Marokko	4,6%	Armenië	2,2%

Uit de top 10 van de vreemde nationaliteiten kunnen we de voornaamste conclusie over de vreemde nationaliteiten in onze provincie afleiden: de niet-Belgen zijn voornamelijk afkomstig uit onze buurlanden en uit de landen van het voormalige Oostblok (samen goed voor 60% van de mensen met een vreemde nationaliteit).

In de sterke aanwezigheid van inwoners van het voormalig Oostblok (en bijkomend uit voormalig Oostblok niet EU-landen) verschilt West-Vlaanderen van de andere Vlaamse provincies: deze groep mensen is verhoudingsgewijs sterker aanwezig in West-Vlaanderen.

Origine (= nationaliteit bij de geboorte)

Op basis van het gegeven in het rijksregister 'nationaliteit bij de geboorte' kunnen we (gedeeltelijk) de origine van mensen in kaart brengen. 5,9% van de inwoners in West-Vlaanderen had niet de Belgische nationaliteit bij de geboorte.

	totale bevolking	vreemde origine	
		aantal	aandeel
Antwerpen	1.781.427	292.177	16,4%
Limburg	848.864	149.892	17,7%
Oost-Vlaanderen	1.454.296	135.970	9,3%
Vlaams-Brabant	1.094.019	148.808	13,6%
West-Vlaanderen	1.169.838	69.019	5,9%

Bron: rijksregister op 01.01.2012, verwerking: provinciale steunpunten sociale planning

Ook hier weer heeft West-Vlaanderen het laagste aandeel in vergelijking met de andere provincies. Er zijn 174 verschillende nationaliteiten bij geboorte, de top 10 blijft nagenoeg dezelfde: de buurlanden en het voormalige Oostblok zijn de meest voorkomende landen van origine.

Het verschil tussen het aantal inwoners met een andere origine en het aantal inwoners met een huidige vreemde nationaliteit zijn de inwoners die genaturaliseerd zijn. Analyse van deze groep leert ons dat inwoners met een EU nationaliteit minder vaak van nationaliteit veranderen. De rechtspositie als staatsburger van de Europese Unie biedt een aantal voordelen, waardoor het voor deze groep minder relevant/noodzakelijk is om Belg te worden¹¹.

De recente instroom: nieuwkomers

Nieuwkomers zijn personen die zich recentelijk, voor het eerst en voor lange tijd in Vlaanderen komen vestigen. De gegevens over de nieuwkomers in Vlaanderen worden verzameld in het kader van het Vlaamse inburgeringsbeleid¹². In 2011 telde Vlaanderen ruim 40.000 nieuwkomers, waarvan een kleine 5.000 (=12%) in West-Vlaanderen.

statuut meerderjarige nieuwkomers	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen
Arbeidsmigrant	24%	24%	27%	26%	30%
Asielzoeker	12%	19%	10%	9%	21%
Europese onderdaan (specifiëring niet bekend)	22%	17%	24%	26%	17%
EU+ student	1%	0%	2%	2%	0%
Geregulariseerde	8%	3%	4%	4%	3%
Gezinshereniger	27%	28%	29%	27%	23%
Overige	6%	9%	4%	6%	6%
	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Portaal Lokale Statistieken, meerderjarige nieuwkomers 2011

11 Steunpunt Sociale Planning West-Vlaanderen (2012). Kleurrijk West-Vlaanderen, over nationaliteitsgroepen in West-Vlaanderen. Brugge, Provincie West-Vlaanderen, p. 51

12 Steunpunt Sociale Planning West-Vlaanderen (2012). Kleurrijk West-Vlaanderen, over nationaliteitsgroepen in West-Vlaanderen. Brugge, Provincie West-Vlaanderen, p. 58

Wanneer we het statuut van de meerderjarige nieuwkomers bekijken, dan stellen we vast dat arbeidsmigratie en gezinshereniging de voornaamste redenen zijn om naar ons land te komen.

Met betrekking tot het statuut merken we een verschil tussen West-Vlaanderen en de andere provincies: in West-Vlaanderen komt arbeidsmigratie op de eerste plaats en gezinshereniging op de tweede plaats, in alle andere provincies liggen die verhoudingen omgekeerd.

Beeldvorming over migratie

Gastvrijheid is een belangrijke morele drijfveer, maar lokt ook controverses uit. In West-Vlaanderen is er een no-nonsens cultuur, met weinig debatcultuur. West-Vlamingen staan wel open voor meningsverschillen. Er bestaat een voorkeur voor een praktisch discours, voor een pragmatische aanpak.

Uit een studie in het Tijdschrift voor Sociologie¹³ van 2013 blijkt dat migranten die de lokale taal gebruiken, zich meer verwant voelen met de plaatselijke gemeenschap en cultuur. Het blijven hanteren van de moedertaal wordt vaak gezien als een teken van slechte integratie en een oriëntatie op de cultuur van het land van herkomst, wat op zijn beurt leidt tot een hogere religieuze participatie.

Naast het opleidingsniveau is ook de arbeidsmarktparticipatie een aspect van de structurele integratie van migranten. Zo heeft een betaalde job een negatief effect op religiositeit. Dat heeft niet alleen een invloed op bidden, maar ook op de subjectieve religiositeit, de individuele gelovigheid. Tewerkstelling beïnvloedt in de eerste plaats de beschikbare tijd en dat terwijl bidden de meest tijdsintensieve indicator van religie is.

Gevoel van discriminatie

De invloed van een nieuwe cultuur, wanneer men in een andere cultuur is opgevoed, wat het geval is na migratie, kan conflicten doen ontstaan. Een belangrijk

¹³ Van der Bracht Koen, "Kinderen van God? De rol van generatie, discriminatie en religieuze context voor de religie van migranten in Europa", Tijdschrift voor sociologie, 2013/1, p. 5-35

adaptatieprobleem is een gevoel van discriminatie. Door een gepercipieerde discriminatie kan er sprake zijn van onvoldedige integratie. Er is een sterk verband tussen etnische en religieuze identificatie. Hierdoor kan men ervan uitgaan dat het terugplooiën op de eigen etnische groep gepaard gaat met een hogere mate van religiositeit.

De tweedegeneratiemigranten in Europa zijn minder religieus dan de eerste generatie. Een deel van het verschil kan verklaard worden door het feit dat de tweede generatie vaker de plaatselijke taal thuis hanteert, wat een negatief effect heeft op religiositeit. Deze tweede generatie is beter geïntegreerd dan de eerste.

Integratiemoeilijkheden zijn niet uitgesloten en conflicten tussen mensen zijn onvermijdelijk. Dit brengt de verschillen aan het licht. Of dat op de langere termijn de relaties verbetert of verzuurt, moet blijken. Tot nu toe blijven de mensen nog enigszins achterdochtig en er is een angst voor de islam. Door het multiculturele te bevorderen wordt polarisatie tegen gegaan. In ontmoetingen ontdekken mensen niet alleen de rijkdom van de andere tradities, ze leren ook hun eigen identiteit en traditie beter kennen.

Culturalistische visie

Het debat over migratie en integratie wordt te sterk gedomineerd door een statische en culturalistische visie, die migranten reduceert tot homogene, culturele groepen die te eeuwigdurende traditionele en ouderwetse waarden aanhangen en in de achting blijven hangen. Dat is een uitgangspunt van de Gentse vakgroep sociologie in het boek "Migrant zkt toekomst. Gent op een keerpunt tussen oude en nieuwe migratie".

In de inleiding stellen ze het duidelijk: "We menen dat het gangbare denken rond migratie en diversiteit te kampen heeft met twee beperkingen. Ten eerste is er wat je de 'culturalistische' kijk kan noemen. Mensen worden gereduceerd tot homogene 'culturele' groepen – de 'Moslims', de 'Allochtonen' – die bovendien quasi-onveranderlijke eigenschappen hebben – ze zijn 'traditioneel' of 'ouderwets' – die hun handelen determineren – ze gedragen zich 'homofob' of 'vrouwonvriendelijk'. Ten tweede is er de cultus van de individuele verantwoordelijkheid. Hierbij worden mensen gezien als wezens die hun levenskansen volledig in eigen handen hebben: "Er is werk voor iedereen die wil werken."

'Culturele' verschillen bestaan, en kunnen belangrijk zijn, maar ze zijn niet onveranderlijk en allesbepalend. Bovendien bestaan er binnen groepen veel verschillen. Zoals niet alle etnische Belgen achter de uitlatingen van aartsbisschop Léonard staan, zijn ook niet alle Turkse Belgen van plan Sharia4Belgium te sponsoren. Extreme visies komen gemakkelijker in de media, maar dat is natuurlijk net omdat ze extreem zijn. Een culturalistische visie leidt ons af van de factoren die er echt toe doen.

Ook de individualistische kijk willen we verlaten. Mensen hebben uiteraard keuze- en handelingsvrijheid. Maar deze vrijheid is beperkt. Je zou het menselijke leven als een tocht door het woud kunnen zien. Er zijn verschillende paden die we kunnen inslaan, maar sommige zijn goed onderhouden, andere dichtgegroeid en nog andere met slagbomen en hekkens afgezet. Sommige mensen hebben een goede stafkaart en een machete meegekregen, anderen helemaal niets. Kan je uit het woud komen zonder stafkaart en machete – puur op eigen kracht en inspanning? Ja, maar het is minder moeilijk mét de juiste instrumenten in de hand...".

Ervaringen op het terrein

Tijdens het voorjaar ging ik in dialoog met de OCMW-secretarissen uit de prioritaire gemeenten, waar minimum 10% of 1000 inwoners van vreemde nationaliteit zijn. Dit samen met deSOM vzw. Als we het over inburgering en integratie hebben, kunnen we namelijk niet voorbij gaan aan deSOM vzw West-Vlaanderen¹⁴.

Tevens zat ik rond de tafel met een 20-tal Marokkaanse, Poolse, Roemeense, Russische,... sociaal tolken en docenten Maatschappelijke Oriëntatie van deSOM. Zij ondervonden de thematiek van inburgering en integratie zelf aan den lijve. Zij staan ook te midden van de nieuwe inburgeraars. Het is opvallend dat in die groep mensen die ik ontmoette de meesten naar België kwamen omwille van de oudste drijfveer, namelijk de liefde.

¹⁴ Met een gericht aanbod vanuit het onthaalbureau inburgering, het integratiecentrum en de sociaal tolken- en vertaaldienst begeleidt en ondersteunt deze organisatie talrijke personen en organisaties. Doel is dat iedereen evenwaardig burger kan zijn en met elkaar kan samenleven.

Gastvrij West-Vlaanderen voor migranten

Voor de tolken en docenten Maatschappelijke Oriëntatie is een warme ontvangst kenmerkend voor hun land van herkomst. Deze spontane, niet voorbereide gastvrijheid gaat over het delen van maaltijden met onverwachte bezoekers tot het onmiddellijk aanbieden van een tasje koffie of thee. Of ze zich op hun beurt hier welkom voelden in onze provincie? Eigenlijk wel, al voelde het eerste onthaal in België voor sommigen koel en afstandelijk aan. Nadien stonden de deuren open. Een Russische docente citeerde één van haar cursisten: "Eens Belgen jouw vriend zijn dan zijn ze de beste vrienden."

De inburgeraars vertellen graag over hun aankomst in de provincie, het Nederlands dat ze leerden en de intensieve inburgeringscursus. Indrukmakende verhalen en anekdotes. Daar doorheen sijpelt een toon van dankbaarheid voor de gekregen kansen, voor de verworven plaats in West-Vlaanderen. "Alle cursisten zijn uiterst dankbaar tegenover de overheid, onthaalbureaus, trajectbegeleiders, docenten. Het is voor de cursisten een prachtige ervaring. Ze bloeien open en krijgen inzicht in het leven" dixit een Latijns-Amerikaanse docente.

Geslaagde integratie

Taal vormt, naast tewerkstelling, een primordiale factor voor integratie. In West-Vlaanderen is er echter een tekort aan Nederlands taalonderwijs. De laaggeschoolden en ongeletterden worden geconfronteerd met lange wachtlijsten. Hooggeschoolden kunnen lessen volgen in de Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO). Dit gaat vlotter.

Uit het gesprek met de tolken en docenten inburgering vielen enkele barrières bij de praktijk van het Nederlands op. Ze getuigen over hun inspanningen om - in het begin althans modest - Nederlands te spreken in winkels, tegen buschauffeurs en waar ze ook komen in onze provincie. Stellen ze een vraag in het Nederlands, dan krijgen ze meestal echter prompt een antwoord in het Engels. Ze weten dat dit goedbedoeld is en ook typisch voor ons, West-Vlamingen, maar het ontnemt hen echter kansen om het Nederlands in de praktijk te oefenen. De grootste barrière en confrontatie is het feit dat er in onze contreien veel dialect wordt gesproken, een tussentaal die voor hen niet direct begrijpbaar is.

Als je de gedachte van de Franse filosoof Baudrillard voor ogen houdt "in armoediger tijden wil iedereen vooral absorberen en assimileren, in tijden van overvloed gaat het om afwijzen en buitensluiten" en "wie van het gelijke leeft, komt erdoor

om”¹⁵, dan kan je niet voorbij aan een treffende opmerking van een Roemeense docente: “We leren het Nederlands, kunnen niet anders dan ook het lokale dialect kennen, daarnaast leren we patatten eten... Waar begint en waar stopt integratie?” Een Marokkaanse docent voegt hieraan toe: “We zeggen nooit aan cursisten dat ze alles moeten vergeten van hun achtergelaten leven. Doel is evenwicht te vinden tussen je eigen cultuur en de maatschappij waarin je hier terecht komt”. “Integratie betekent je aanpassen aan de cultuur van het land waar je woont, maar je eigen cultuur niet verloochenen. Je maakt een mix van beide culturen, maar je geeft geen aanstoot aan de cultuur van het land waar je gast bent en je leert de taal” vervolgt een docente. Dit was de teneur van het gesprek met de ingeburgerden.

Inna, een Russische sociaal tolk, beaamt dat je moet openstaan voor andere culturen en niet in je eigen groep blijven. Integratie moet van twee kanten komen. De Poolse Sylwia haalt een lovenswaardig Oostends initiatief aan. De stadsdiensten verspreidden onder de Oostendenaars een brochure met adresgegevens van Oostendse handelszaken, gerund door handelaars met een migratiegeschiedenis. Dat werkt cultuurverruimend en scherpt het multicultureel bewustzijn aan.

Ook het sociale weefsel speelt een belangrijke rol in het integratieproces: met de kinderen naar de voetbalmatch gaan, naar een schoolfeest... Starre houdingen versoepelen als het om de klasgenootjes en vriendjes van hun kinderen en kleinkinderen gaat. Een docente maatschappelijke oriëntatie vertelt: “De eerste contacten in West-Vlaanderen verliepen steeds via de kinderen, via de school. Als je geen kinderen hebt, is het niet evident. Dan kan je pas na ongeveer twee jaar contacten leggen. De taal leren is namelijk niet gemakkelijk.”

Almaar meer verruimt de toegankelijkheid tot de publieke dienstverlening en dus ook voor mensen met een migratiegeschiedenis. Een positieve evolutie. Een goede toegankelijkheid voldoet aan de zeven B's: . Een toegankelijke dienst, organisatie of instelling is 'Bekend, Bereikbaar, Betrouwbaar, Beschikbaar, Betaalbaar, Begrijpbaar en Bruikbaar'.¹⁶

Naast de talrijke inspanningen van deSOM vzw, zijn er de OCMW 's, sociaal huizen, CAW's, scholen, VDAB, gemeenten, sociale dienst vreemdelingen, politie,... . Ook

15 Han Byung-Chul(2012), “De vermoeide samenleving”, Van Gennep Amsterdam, p. 12

16 Nota deSOM vzw d.d. 30 april 2013

vzw Integraal (Brugge) en Vorming Plus nemen diverse initiatieven in het kader van een harmonieuze samenleving van autochtonen en allochtonen.

Onderwijskansen

Het Vlaamse onderwijs scoort hoog op het vlak van ongelijkheid op basis van sociaaleconomische en etnische afkomst van leerlingen. De kloof tussen leerlingen met en zonder migratieachtergrond is in geen enkel OESO-land zo groot als in Vlaanderen.¹⁷

Investeren in de schooltijd is investeren in de toekomst. Diverse gezinnen hebben hierbij ondersteuning nodig. In het debat met de OCMW-secretarissen kwam duidelijk naar voren, dat de school er echter niet alleen voor staat. De school kan rekenen op een goede samenwerking met diverse diensten zoals Kind en Gezin, CLB, OCMW... Accent ligt op de integrale benadering. Belangrijk is het gezin te betrekken en inspraak te geven.

Goede kennis van het Nederlands is cruciaal

De scholen staan voor nieuwe uitdagingen door kinderen die bij aanvang geen Nederlands spreken. 20,4% van de kinderen geboren in 2008 spreekt geen Nederlands met de moeder. Ze spreken vooral Frans (4,3%), Arabisch, Turks.¹⁸ In het basisonderwijs in West-Vlaanderen spreekt 5,9% thuis geen Nederlands. In het secundair onderwijs is dat 4%.¹⁹

In alle besprekingen wordt meermaals bevestigd dat een goede kennis van de Nederlandse taal een belangrijke indicator is voor een succesvolle schoolcarrière. Het weerhoudt ook schooluitval.

Een docente Maatschappelijke Oriëntatie getuigt, dat Poolse kinderen dikwijls beroepsonderwijs volgen, omdat ze onvoldoende Nederlands kennen. Dat terwijl ze mogelijk over meer schooltalenten beschikken.

Rol van de ouders

Ook voor de ouders is kennis van het Nederlands van belang. Hierdoor kunnen ze zich gemakkelijker beredderen in het dagelijks leven en effectief deelnemen aan

17 <http://www.kruispuntmi.be/thema.aspx?id=12222>

18 bron: Kind en Gezin, 2008

19 Nota deSOM vzw d.d. 22 april 2013

de samenleving. Het verhoogt de kansen op de arbeidsmarkt en slaat bruggen tussen de verschillende culturen. Indien men geen Nederlands kent, is men ook voor veel dingen afhankelijk van anderen.

Een docente Maatschappelijke Oriëntatie beaamt dat Roemeense moeders zich inderdaad niet zo betrokken voelen bij de onderwijsactiviteiten. Dit omdat ze de info niet begrijpen en de contacten met de school moeilijk verlopen. Omwille van hun gebrekkige kennis van het Nederlands kunnen ouders hun kinderen dikwijls niet helpen met hun huiswerk. Een Tunesische moeder bevestigt dat er vanwege taalproblemen wordt afgehaakt van het oudercontact op school. Ook hierdoor worden er kleuters van de kleuterschool gehouden, waardoor ze eigenlijk al van bij de uiteindelijke schoolstart snel achterstand oplopen, ondanks hun potentiële leercapaciteit.

Daarbij komt nog dat ouders soms sterk gehecht zijn aan hun eigen cultuur die niet zo schoolgericht is. Een OCMW-secretaris merkt op dat de kinderen soms als tolk voor hun ouders mee naar het OCMW komen.

De ouders vervullen een centrale rol. Focus bij mogelijke acties en projecten ligt best op de ouders. Zij dienen in te zien dat de kennis van het Nederlands en dat onderwijs belangrijke assets zijn.

Vroeg begonnen is half gewonnen

Er dienen reeds zeer vroeg, reeds van in de kleuterklas inspanningen geleverd te worden om de taal te leren. Dit werd sterk benadrukt in het debat met de OCMW's. Eén van de deelnemers wijst op de positieve spiraal als een jonge moeder Nederlandse les volgt, daardoor hier mensen leert kennen en inburgert, waardoor ze het evident gaat vinden haar kind naar de dagmoeder of de peutertuin te brengen. Zo zitten de kleintjes meteen ook in het taalbad, spelenderwijs en heel natuurlijk.

Ook het belang van het opbouwwerk en het buurtwerk wordt benadrukt. Het buurthuis in Wervik boekt positieve resultaten rond kinderarmoede. Zwangere moeders worden persoonlijk uitgenodigd het buurthuis te leren kennen via infosessies, vorming en aangename activiteiten. Een grote troef is de laagdrempeligheid van het buurthuis. Ook het outreachend werken en het naar de mensen toegaan zijn zeer positieve stimulansen.

Kleine dingen brengen soms veel in beweging

De OCMW-secretarissen bevestigen dat een kleine kiem een grote vrucht kan afleveren: door kleine dingen kan veel worden bereikt, kleine dingen kunnen veel in beweging brengen. Door deelname aan de ouderraad, aan een schoolfeest leren de ouders elkaar kennen. Hierdoor ontstaan nieuwe sociale contacten wat positieve gevolgen voor de kinderen teweegbrengt. Ouders maken kennis met de speelpleinwerking en spreken dan af dat hun kinderen er samen naar toe gaan.

Best practices

Er bestaan heel wat succesvolle en waardevolle projecten en initiatieven. Ik haal er enkele aan.

Via de scholen stimuleert het Leeskriebelsproject in Roeselare de kinderen en ouders om met taal bezig te zijn. Oorspronkelijk anderstalige ouders worden aangezeten om thuis voor te lezen en zo met taal bezig te zijn. Zeven weken komt een vrijwillige begeleider bij het gezin langs. Ouders worden aangezeten om hun jonge kinderen voor te lezen. Een verrijkende ervaring voor ouder en kind. Daarnaast zien de ouders ook wat de kleuters in de klas leren. Verder zijn er ouder- en moederpraatgroepen voor inburgeraars. In Kortrijk en Waregem wisselen moeders in het Nederlands van gedachten over onderwijs en opvoeding.²⁰

Voor een vlotte communicatie met anderstalige ouders gebruiken de kinderopvang in Brugge en het schoolopbouwwerk Kortrijk pictogrammen. Op die manier verloopt de communicatie vlotter. De school kan bijvoorbeeld via een pictogram aanduiden dat de turnzak niet mag vergeten worden. De pictogrammen kunnen gedownload worden via vzw De Rand (ww.derand.be).²¹

Op de bijeenkomst viel het mij op dat de deelnemers niet altijd elkaars projecten kennen. Nog meer bekendmaking is aangewezen. Ik doe dan ook graag een oproep om alle best practices te verzamelen en op een website te plaatsen. Ze vormen zeker een nuttige bron van inspiratie.

20 Kruispunt Migratie-Integratie vzw (2013). Kapstokken voor een lokaal integratiebeleid. Inspirerende praktijken en hete hangijzers. p. 27

21 Kruispunt Migratie-Integratie vzw (2013). Kapstokken voor een lokaal integratiebeleid. Inspirerende praktijken en hete hangijzers. p. 38-39

Tewerkstelling

De streek van Midden- en Zuid-West-Vlaanderen evolueerde in de eerste helft van de 20ste eeuw van rurale samenleving naar een maatschappij waar de industriële sectoren op de voorgrond kwamen. Men moest dus volop op zoek naar nieuwe arbeidskrachten en daarvoor ging men onder andere op zoek in het buitenland. Er was een goede wisselwerking met Frankrijk. Veel Fransen kwamen in België werken en heel wat Belgen trokken de grens over naar Frankrijk om te werken. Ook Duitsers, Engelsen, Russen en Polen doken regelmatig op in deze streek. Tot 1974 was er een actief arbeidsmigratiebeleid. De Belgische overheid verleende haar medewerking aan het bedrijfsleven om ongeschoolde, goedkope arbeidskrachten uit het buitenland te halen. Zo waren er in de jaren '50 in Italië en Griekenland affichecampagnes om arbeiders te zoeken voor de industrie in België. Later trok men op die manier ook mensen aan uit Spanje, Marokko en Turkije. In de jaren '70 kwam er een migratiestop. Hierdoor werd het ondanks de grote vraag veel moeilijker om nog arbeidskrachten van buiten Europa aan te werven.

Vandaag zoekt men opnieuw koortsachtig naar buitenlandse arbeidskrachten om de knelpuntvacatures in te vullen. Via headhunting of via specifieke overheids-campagnes zoekt men nu vooral naar mensen met specifieke kennis. Bedrijven schreeuwen om buitenlands talent. Vrij recent werd er een oproep gelanceerd waarbij specifiek ingenieurs uit Spanje, Griekenland en Portugal aangespoord worden om in Vlaanderen te komen werken. Voor de bouwsector wordt er regelmatig een beroep gedaan op Polen en om de vacatures bij de zorgberoepen (verpleegkundigen e.d.) te kunnen invullen, kijkt men uitdrukkelijk richting Roemenië en Polen.²²

Zoals een Russische docente zei: "Werk is zeer belangrijk. Wie werk heeft, heeft een positieve attitude tegenover de maatschappij. Men komt naar België voor een beter leven; niet om te profiteren maar om vreedzaam samen te leven."

Personen met een migratiegeschiedenis hebben drie tot vier maal meer kans om arm te zijn en zo kan er een nieuwe groep generatiearmen ontstaan. Velen stranden bij het OCMW. De problematiek is relatief nieuw en OCMW 's zoeken nog naar een aangepast aanbod om deze tendens te keren.

²² Nota deSOM vzw d.d. 30 april 2013

Personen met een migratiegeschiedenis zitten vaker in slecht betaalde baantjes met flexibele dag- of weekcontracten. Ze vormen dan ook een groot deel van de groep werkende armen. Doorstroming naar goed werk is een belangrijke hefboom om aan de armoede te ontsnappen.²³

Er werd vooropgesteld dat personen van vreemde nationaliteit op basis van artikel 60 van de OCMW-wet in de sociale economie worden tewerkgesteld. Tewerkstelling binnen het reguliere circuit is moeilijk. Hetzelfde niveau als binnen de gewone tewerkstelling wordt moeilijk bereikt. Basisvoorwaarde om door te stromen naar de reguliere tewerkstelling is de kennis van het Nederlands.

De werkgevers verwachten dat de werknemers Nederlands praten, wat belangrijk is voor de werkorganisatie en de arbeidsveiligheid. In de bouwsector zijn er Poolse arbeidskrachten aan het werk, zonder noties van Nederlands en Engels. Volgens een Poolse docente speelt de onzekerheid over de tijdsduur van hun werkmigratie een rol om de taal niet te leren. Sommigen blijven pendelen tussen West-Vlaanderen en Polen, zonder directe plannen om zich hier te vestigen.

Een Poolse docente verwijst naar het artikel uit De Morgen: 'Marc krijgt werk, Mohammed niet'²⁴, over het feit dat het gros van de jonge werkzoekenden laagopgeleid en van andere origine is. Het artikel stelt aan de kaak dat diverse opleidingstrajecten weinig zin hebben zolang de sollicitaties van jongeren met niet-Vlaams klinkende namen ondergeschikt blijven. Dit resulteert in een groep jongeren met veel frustraties en onbegrip. Geeft onze maatschappij op een subtiele manier of onbewust een signaal van afwijzing of zijn we er gewoonweg nog niet multicultureel genoeg voor ingesteld?

Inna, de Russische sociale tolk, oppert dat er weliswaar een kentering optreedt na een concrete kennismaking. Dit valt op bij de sollicitanten en jobstudenten met een ander origine. Indien werkgevers enkel op basis van hun C.V. beoordelen, zonder gesprek, vallen ze veelal uit de boot. Bij een ontmoeting verhogen de kansen.

²³ Lokaal, 16 oktober 2010, p. 42-44

²⁴ Beckers L. (2013). Marc krijgt werk, Mohammed niet. In De Morgen, 5 maart, p. 3

Voortraject anderstalige nieuwkomers

Anderstaligen hebben dikwijls onvoldoende kennis van het Nederlands om te kunnen starten in een VDAB-opleiding of tewerkstellingsproject van het OCMW. Dikwijls weten anderstalige nieuwkomers niet wat de keuze voor een betrekking allemaal inhoudt. Ze zijn ook niet duidelijk op de hoogte van wat ze kunnen verwachten van een traject bij het OCMW. Daarom organiseert het OCMW van Kortrijk een voortraject anderstaligen²⁵. Dit ESF-project is een samenwerkingsverband tussen de OCMW's van Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Lendelede, Menen, Waregem, Wevelgem en Zwevegem. OCMW Kortrijk treedt op als promotor en uitvoerder van dit project.

Via het Voortraject Anderstaligen wordt gewerkt aan factoren die zowel de participatie aan de arbeidsmarkt als de integratie in de samenleving belemmeren. Er wordt hiermee gemikt op een algemene verhoging van de zelfredzaamheid van alle deelnemers. Voor dit voortraject wordt samengewerkt met vzw De Poort, Mentor vzw en de diverse aanbieders van NT2.²⁶

Trajectbegeleiding met taalondersteuning

Het OCMW van Brugge haalde de positieve resultaten aan van een project rond taalondersteuning met Vokans²⁷ als onderaannemer. Dit project wordt uitgevoerd met ESF-middelen van de POD Maatschappelijke Integratie²⁸.

Het project richt zich op anderstalige OCMW-klienten die door hun beperktere taalkennis moeilijk georiënteerd en/of geïntegreerd kunnen worden naar/in de arbeidsmarkt.

Het doel bestaat erin te bepalen welk het meest gepaste traject en/of einddoel is voor elke deelnemer. Het project verloopt in verschillende aansluitende modules over een periode van 6 maanden: basisvaardigheden Nederlandse taal, Nederlands in arbeidssituaties, trajectoriëntatie en assessment, stageperiode en afronding van het project.

25 Keygnaert H.,VVSG (2011), hoe diversiteit verankeren in de strategische meerjarenplanning. p. 13

26 <http://www.kortrijk.be/producten/voortraject-anderstaligen>

27 Vokans staat voor Vormings- en OpleidingsKANSen.

28 http://www.sln.be/NIEUWS_NIEUW/NIEUWS_indekijker2.html

Nederlands op de werkvloer

Binnen de trajectbegeleiding bestaan in Brugge groepsgesprekken op de werkvloer. Personen binnen dezelfde sector komen met elkaar in contact. Voor gesprekken met anderstaligen hanteert Roeselare checklists voor een eenvoudig en duidelijk taalgebruik.²⁹ Voor de verduidelijking van werkopdrachten wendt Kortrijk pictogrammen aan.

Het OCMW van Blankenberge kaartte een initiatief aan van personen van vreemde nationaliteit die in de horeca werken. Tijdens hun tewerkstelling blijven ze Nederlandse les volgen.

Het is niet bevorderlijk om Nederlands te leren wanneer er op de werkvloer segregaties van dezelfde culturen en talen zijn, waardoor men onderling in een gemeenschappelijke niet-Nederlandse taal gaat converseren. In de wasserij van de woonzorgcentra in Wervik zorgt een doordachte werkverdeling ervoor dat er enkel Nederlands als enige gemeenschappelijke taal kan worden gesproken.

Personen van vreemde afkomst die werkloos blijven, komen veelal bij de ruime groep autochtone kansarmen terecht. Dikwijls praten zij onderling hoofdzakelijk dialect. In West-Vlaanderen leren veel migranten sneller de voertaal dan het algemeen Nederlands, louter door de omgang binnen hun leefomgeving. Dit is via de school van de kinderen, de vrijetijdsbesteding of het verenigingsleven.

De aanleg om Nederlands te leren, verschilt natuurlijk ook sterk naargelang de persoonlijke vaardigheden. Sommigen zijn taalvaardig en leren gemakkelijk talen. Voor anderen verloopt het niet zo gemakkelijk. Het aanleren van een taal is een leerproces. Bijkomende moeilijkheden kunnen opduiken wanneer betrokkenen in hun moedertaal ook analfabeet zijn.

Psychosociale begeleiding asielzoekers

Asielzoekers hebben vaak een lange en moeilijke weg afgelegd en bevinden zich in een zeer preciaire en onzekere situatie. Ze kennen posttraumatische stress en zijn vaak eenzaam doordat hun familie in hun land van herkomst blijft. Vaak mondt dit uit in psychische klachten. Om deze doelgroep te helpen met hun specifieke

29 Kruispunt Migratie-Integratie vzw (2013). Kapstokken voor een lokaal integratiebeleid. Inspirerende praktijken en hete hangijzers. p.37

problemen is het noodzakelijk om in de hulpverlening rekening te houden met hun culturele en situationele achtergrond.³⁰

Een onderzoeksnota over de Lokale Opvanginitiatieven in Oost-Vlaanderen³¹ geeft een overzicht van de knelpunten. Er is een gebrek aan goede communicatie met de asielzoeker en de kosten in verband met psychosociale zorg liggen hoog. Hiernaast grijpt men te snel naar medicatie in de plaats van therapie en zijn er lange wachtlijsten bij de reguliere diensten.

In Kortrijk zijn er 141 personen in Lokale Opvanginitiatieven; in Brugge 176.

Ieper heeft positieve ervaringen met gesprekken tussen tolken en asielzoekers. Het probleem is dat tolken in bepaalde talen schaars zijn (vb. Afghaans, Berbers). Sociaal tolken zijn speciaal geschoold en opgeleid om gevoelens te verwoorden en doen dit op een schitterende wijze.

In West-Vlaanderen is men gestart met een psycho-educatieprogramma Mind Spring voor asielzoekers, begeleid door 'ervaringsdeskundige' erkende vluchtelingen en professionele hulpverleners. In West-Vlaanderen organiseert en coördineert deSOM vzw deze sessies.

'Mind Spring'-sessies beogen preventieve maar ook curatieve effecten op het welzijn van de asielzoekers. Bedoeling is om psychosociale klachten te kaderen en te vermijden dat ze erger worden.

De psycho-educatieve groepsgesprekken met asielzoekers en vluchtelingen handelen over stress, verlies, eigen kracht... De gesprekken verlopen in de taal van de asielzoeker, onder begeleiding van een psycholoog en een erkende vluchteling opgeleid voor dit doeleinde.

Het psycho-educatieprogramma – Mind Spring is zeer lovenswaardig en verdient ruime navolging en bekendmaking.

Gekleurde armoede

In 'Kleurrijk West-Vlaanderen' over nationaliteitsgroepen in West-Vlaanderen wordt een beeld geschetst van de niet Belgische bevolking in West-Vlaanderen. Uit de analyse blijkt dat het demografisch en socio-economisch profiel van de niet-Belgen en de Belgen verschillend is. Een aantal van de gehanteerde indicatoren houdt duidelijk verband met kwetsbaarheid.

Het binnen eenzelfde bevolkingsgroep samen voorkomen van een verhoogd aandeel verhuisbewegingen, alleenstaanden, kinderen met schoolse vertraging, eenoudergezinnen, werkzoekenden, ..., maakt dat deze bevolkingsgroep een kwetsbaardere positie bekleedt binnen de samenleving en dus een aannemelijk verhoogd risico op kansarmoede heeft³².

Personen met een vreemde nationaliteit scoren vaak hoger dan de Belgische bevolking op deze indicatoren. We kunnen met andere woorden stellen dat zij een kwetsbaardere groep zijn binnen onze samenleving.

De groep mensen met een vreemde nationaliteit vormt echter geen homogene groep. De motieven om naar ons land te komen zijn zeer divers: de ene doet dit vrijwillig, de ander wordt er door de toestand in het herkomstland toe gedwongen. Dit deed de vraag rijzen of het land van herkomst bepalend is voor de kansen die mensen hier hebben.

Om dit te onderzoeken werden alle niet-Belgen in 2 groepen opgesplitst: mensen uit een land met een hoog HDI en mensen uit een land met een laag HDI³³. Aan de hand van een aantal indicatoren wordt een vergelijking gemaakt tussen beide groepen.

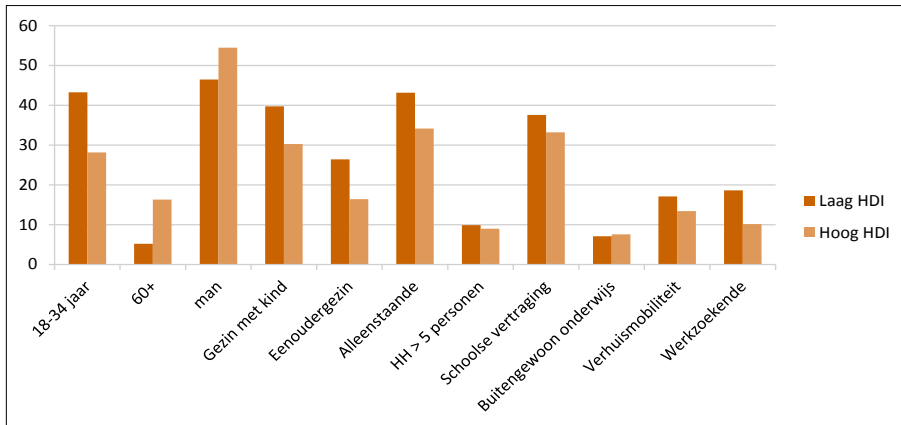
30 Nota deSom vzw d.d. 22 april 2013

31 Odice vzw (2011-2013). Knelpuntennota Lokale Opvanginitiatieven Oost-Vlaanderen. p. 11-15 (<http://www.odice.be/userfiles/file/ODiCe/Publicaties/Rapporten%20en%20dossiers/LOI%20Knelpuntenrapport.pdf>)

32 Kansarmoede atlas West-Vlaanderen, 2011

33 De Human Development Index (HDI) is een internationale standaard waarin voor zowat alle lidstaten van de Verenigde Naties indicatoren over gezondheid, opleiding en economische welvaart worden verwerkt. De HDI is een maat om de menselijke ontwikkeling van een land te meten.

Figuur 1: Profiel van de personen met een vreemde nationaliteit naar land van herkomst

Uit bovenstaande grafiek kan afgeleid worden dat de groep niet-Belgen geen homogene groep vormt. Op meerdere vlakken verschillen de niet-Belgen afkomstig uit een land met een laag HDI van de niet-Belgen afkomstig uit een land met een hoog HDI.

Vooreerst zien we een verschil in de **leeftijdsstructuur** van beide bevolkingsgroepen. Het aandeel 18-34 jarigen ligt een stuk hoger (43,3%) voor de niet-Belgen afkomstig uit een land met een laag HDI dan voor de vreemdelingen afkomstig uit een land met een hoog HDI (28,1%). Voor de ouderen zien we het tegenovergestelde: het aandeel 60-plussers ligt lager bij de niet-Belgen met een laag HDI (5,2%) dan bij de niet-Belgen met een hoog HDI (16%). De lagere levensverwachting in de landen met een laag HDI komt hierin tot uiting.

Wat het **geslacht** betreft, zien we dat de niet-Belgen afkomstig uit een land met een lager HDI, dus zij die doorgaans over minder of geen bestaansmiddelen beschikken bij aankomst in België, vaker vrouwen dan mannen zijn.

Ook de **gezinssamenstelling** is verschillend voor beide groepen. Mensen afkomstig uit een land met een laag HDI zijn vaker alleenstaand of ze

vormen vaker een groot gezin (meer kinderen en/of meer generatiegezinnen). Niet-Belgische gezinnen afkomstig uit een land met een lager HDI hebben vaker kinderen en bovendien betreft het ook meer eenoudergezinnen. 40% van de gezinnen afkomstig uit een land met een lager HDI hebben kinderen t.o.v. 30% bij de gezinnen afkomstig uit een land met een hoger HDI. Van deze gezinnen met kinderen afkomstig uit een land met een laag HDI is 26%, dus meer dan 1 op 4, een eenoudergezin. En hierbij gaat het dus vaker om een alleenstaande moeder.

Onderwijs is een volgend aspect dat onder de loep wordt genomen. Binnen de niet-Belgische bevolking zien we dat de kinderen afkomstig uit een land met een lager HDI vaker schoolse vertraging oplopen dan leerlingen afkomstig uit een land met een hoger HDI (37,5% t.o.v. 33,2%). Een tweede onderwijskenmerk dat werd bekeken, is het aandeel leerlingen dat terecht komt in het buitengewoon onderwijs. Niet-Belgische leerlingen tenderen vaker dan Belgische leerlingen in dit onderwijstype terecht te komen. Hier stellen we echter vast dat er bijna geen verschil is tussen leerlingen afkomstig uit een land met een laag HDI (7%) of leerlingen afkomstig uit een land met een hoog HDI (7,5%).

De indicator **verhuismobiliteit** berekent welk aandeel van de bevolking in de loop van een jaar verhuist. Een grote verhuismobiliteit geldt als indicator voor kansarmoede³⁴. 15% van de niet-Belgen is verhuist tussen 01/01/2010 en 01/01/2011 t.o.v. 7,3% van de Belgen. Voor de niet-Belgen met een laag HDI ligt de verhuismobiliteit nog hoger: 17% t.o.v. 13% voor de niet-Belgen met een hoog HDI.

Tot slot bekeken we nog het aandeel **werkzoekenden** binnen de 18-64 jarige bevolking. Ook hier ligt dit aandeel globaal genomen hoger onder de niet-Belgische bevolking (12,3%) dan onder de Belgische bevolking (3,9%). Voor de niet-Belgen afkomstig uit een land met een laag HDI ligt het aandeel werkzoekenden nog hoger met name 18,6% van alle 18-64 jarigen (t.o.v. 10,2% voor de niet-Belgen afkomstig uit een land met een hoog HDI). Een opmerkelijke vaststelling als we er van uit gaan dat de niet-Belgen met een lager HDI vaker omwille van economische redenen verhuizen dan de niet-Belgen afkomstig uit een land met een hoger HDI.

34 Steunpunt Sociale Planning West-Vlaanderen (2011). Kansarmoedeatlas West-Vlaanderen, Brugge, Provincie West-Vlaanderen, p. 15 e.v.

Op basis van de ontwikkelingskansen van het land van herkomst werden de niet-Belgen in 2 groepen opgesplitst, zij die afkomstig zijn uit een land met een hoger HDI en zij die afkomstig zijn uit een land met een lager HDI.

Niet-Belgen afkomstig uit een land met een hoger HDI benaderen meer het demografisch en socio-economisch profiel van de Belgische bevolking. Niet-Belgen afkomstig uit een land met een laag tot gemiddeld HDI scoren gemiddeld genomen hoger op de kansarmoedeindicators dan degenen afkomstig uit een land met een hoog tot zeer hoog HDI. Binnen de groep niet-Belgen vormen degenen afkomstig uit een land met een lager HDI ontegensprekelijk een kwetsbaardere groep.

West-Vlaanderen heeft meer arbeidsmigranten. Inburgeraars uit landen met een relatief hogere standaard inzake gezondheid, opleiding en economische welvaart hebben het gemakkelijker om zich aan te passen.

Het gevoerd gesprek met inburgeraars uit West-Vlaanderen was mijn praktijktoetsing. Hun realiteitszin voor integratieproblemen en -kansen is verheugend. Voorbij de clichés en reflecterend naar de houding jegens migranten in hun land van herkomst. Bewust van het feit dat een maatschappij evolueert en dat het al heel anders is dan ten tijde van de gastarbeiders, die veel meer nog hun plan moesten trekken. Gastvrijheid is de rode draad. Een sterke draad in West-Vlaanderen, zo blijkt.

Welkom aan onze toeristen

West-Vlaanderen heeft een zeer belangrijke toeristische activiteit omwille van de Kust, historische sites en entertainmentvoorzieningen.

Het profiel van de toeristen is door de jaren heen veranderd. De toerist is door de globalisering wereldser geworden: de reisbestemming is niet langer beperkt tot het binnen- of buurland. Ook is er de tendens van meerdere toeristische uitjes per jaar.

De entertainment en experience value van een toeristische beleving wint almaar meer aan belang. Dit is almaar professioneler uitgedokterd en gemarketeerd.

West-Vlaamse toeristische troeven voor elk vakantiegevoel

Iedere toerist heeft zijn behoeftes en manieren om vakantie te beleven.

- Funreizen: plezier maken, zich laten gaan en nieuwe ervaringen opdoen tijdens de vakantie. De groepsbeleving, het 'wij-gevoel' neemt hier een belangrijke plaats in.
- Samen genieten: vooral de sociale component staat voorop tijdens de vakantie. Het is een moment om samen met het gezin, familie, vrienden,... een aangename tijd door te brengen.
- Veilig reizen: vakantie is een manier om de balans weer in evenwicht te brengen. De persoon zoekt vooral controle, veiligheid en zekerheid als hij op vakantie is. Tijd maken voor elkaar binnen een gezellig, vertrouwd en geborgen kader is van groot belang.
- Zichzelf verwennen: de eigen beleving en differentiatie is van groot belang. Vakantie is tezelfdertijd een manier om de balans weer in evenwicht te brengen. Ook hier is controle een belangrijk element in de vakantie.
- Ontdekken: vakantie is vooral een opportuniteit om nieuwe ervaringen op te doen. Daarnaast is het ook doorslaggevend dat de vakantie de eigen persoonlijkheid versterkt.

Wanneer iemand met zijn gezin op vakantie gaat aan de Vlaamse Kust, zal hij mogelijk eerder een behoefteprofiel hebben dat aansluit bij het 'Samen genieten'. Tijdens een weekend in Brugge samen met de partner maar zonder de kinderen,

zal diezelfde persoon misschien eerder de verwachtingen hebben die aansluiten bij het 'Zichzelf verwennen'. Tijdens een weekendje weg met vrienden zal eerder het 'Fun-reizen' primeren. Het blijft in alle gevallen om dezelfde persoon gaan, maar zijn verwachtingspatroon wijzigt afhankelijk van de situatie.

Dat West-Vlaanderen toeristische troeven heeft om aan al deze verschillende behoeften te voldoen, blijkt duidelijk uit het eerste hoofdstuk waar onze toeristische schatkist uitgebreid werd belicht.

Gastvrijheid en toeristen zitten samen vervat in gastheerschap. Gastheerschap omvat heel wat meer dan louter de begroeting van toeristen. De hele ontvangst die de toerist te beurt valt en alles wat er kan aan gedaan worden om de toerist zich een welgekomen bezoeker te laten voelen, rekenen we tot gastheerschap. Alle moeite die onze toeristische sector zich getroost, dient uiteindelijk slechts een doel: de toerist behagen. Dat is rekening houden met zijn behoeftes en hierop inspelen door een verleidend, kwalitatief onthaal. Gastheerschap gaat om het gevoel welkom te zijn.

Kwalitatief onthaal inspireert

Een blijvende investering in professioneel onthaal van de bezoeker blijft primordiaal. Recente evoluties op het vlak van onthaal zorgden voor een vernieuwde visie op toeristisch onthaal. Kwalitatief onthaal betreft de volledige bezoekcyclus, gaande van de voorbereiding van een trip of verblijf tot en met de terugkeer naar huis. Toeristen en recreanten moeten zowel voor, tijdens als na hun trip geïnformeerd worden over hun bestemming.

64 Toeristen willen geïnspireerd worden tijdens hun zoektocht naar een bestemming. Inspiratie leidt tot boeking. Gepersonaliseerde informatie over de bestemming en nuttige info onderweg versterken het vakantiegevoel. Ter plaatse en op weg naar huis ervaringen delen met vrienden leidt tot nieuwe boekingen of herbeleving van een prachtige vakantie.

Er werd de laatste jaren flink geïnvesteerd in het fysieke onthaal, maar intussen heeft het virtuele onthaal volop zijn intrede gedaan. Beide vormen van onthaal

moeten in elkaar verweven zijn en elkaar versterken.

Naast de gemeentelijke infokantoren, vormen private actoren een belangrijke schakel in het toeristisch onthaalnetwerk. Zij moeten ondersteund worden om als volwaardig ambassadeur te kunnen fungeren binnen het toeristisch onthaalnetwerk. Ook bewegwijzering, (streek-)gidsen, greeters³⁵, enzovoort maken deel uit van dit onthaalnetwerk.

Per West-Vlaamse regio moeten er enkele regionale strategische onthaalpunten zijn. Dit zijn fysieke onthaalpunten, gelegen op strategische locaties in functie van de verschillende streken en/of de bezoekersstromen in een regio.

De laatste jaren werden in de vier West-Vlaamse toeristische regio's heel wat kwalitatieve onthaalkantoren gerealiseerd. Dat zijn vaak gemeentelijke infokantoren die mede mogelijk werden gemaakt dankzij subsidies van de Provincie West-Vlaanderen en Toerisme Vlaanderen.

Westtoer begeleidde heel wat gemeentebesturen bij de realisatie van hun infokantoor. Deze kantoren kunnen uitgroeien tot een regionaal strategisch onthaalpunt. Aanvullend hierop kunnen we het onthaalnetwerk verfijnen met andere (fysieke) infopunten: logies, restaurants en cafés, bezoekersattracties en andere toeristisch relevante punten.

Om tot een professionele dienstverlening met hoge servicekwaliteit te komen, is het opleiden van de medewerkers van de gemeentebesturen, gidsen en lokale ambassadeurs cruciaal.

Meer dynamiek in het toeristisch onthaal is mogelijk door concepten als gastheerschap, storytelling, sociale media, mobiele toepassingen ... Ook nieuwe concepten voor commerciële productontwikkeling zijn aangewezen, zoals dagtrips voor groepen en arrangementen voor individuele bezoekers.

De voorbije jaren zette Westtoer sterk in op de ontwikkeling van een basisaanbod aan toeristisch-recreatieve producten. Dit resulteerde in een breed gamma aan keuzemogelijkheden voor de recreanten en toeristen die onze provincie bezoeken

35 *Greeters* zijn geen professionele gidsen, maar buurtbewoners die toeristen gratis op sleeptouw nemen en persoonlijke verhalen vertellen over hun stad. Zo leren toeristen minder bekende maar toch bijzondere plekjes, cafeetjes, restaurants of wijken kennen. Het concept van de *greeters* ontstond zo'n twintig jaar geleden in New York en wordt steeds populairder.

en die in onze provincie wonen. Doelgroepgerichte marketing overtuigt toeristen van buiten de provincie om te fietsen en te wandelen in West-Vlaanderen.

Digitaal onthaal

De laatste jaren ondergaat het toeristisch-recreatieve landschap een grote verandering onder invloed van een sterke trend naar digitalisering. Een digitalisering die zich ook doorzet in de manier waarop we toeristen en recreanten onthalen in onze provincie.

Het digitale onthaal kan immers niet los gezien worden van het fysieke onthaal en moet er integraal deel van uitmaken.

Uit cijfers blijkt dat de trend om meer en meer mobiele services te gebruiken duidelijk in de lift zit. Sociale media zijn één van de belangrijkste onderdelen die deze trend ondersteunt. Ook op het vlak van toerisme en reizen doen digitale toepassingen volop hun intrede.

Liefst 23% van de gezinnen in België bezit een tablet en/of een smartphone, waarvan nog eens 22% informatie over reizen via mobiel internet opzoekt. Ook het reizen op zich is veranderd. Vroeger nam je op reis een reisgids, een fototoestel, een telefoon ... mee. De moderne toerist maakt gebruik van zijn smartphone of tablet waarin al deze functies zijn ingebouwd.

Het is van groot belang voor de toeristische sector dat we inspelen op de markt-tendensen en kiezen voor de digitale snelweg. Toeristen en recreanten moeten zowel voor, tijdens als na hun trip geïnformeerd blijven over hun bestemming.

Westtoer wil dit principe in de praktijk omzetten. Via inspirerende off- en online campagnes, over toeristische bestemmingen in onze provincie wil men de potentiële doelgroepen in eerste instantie overtuigen om een reis te boeken. Dit stimuleert hen de beslissing te maken om op reis te gaan of niet.

- De boeking kan gebeuren via een (mobiele) website.
- Op basis van de persoonlijke informatie over de toerist kan een gepersonaliseerd informatiekpakket digitaal worden aangeboden (reisgids op maat).
- Op weg naar zijn bestemming kunnen we interessante informatie (weerbericht, leuke adresjes, mogelijkheden om te fietsen ...) aanbieden.

- Ter plaatse stimuleren we de toerist om live zijn belevenissen met vrienden en familie te delen, wat na zijn terugreis anderen kan inspireren om dezelfde bestemming te boeken.

West-Vlinderen en Iedereen Flandrien

Fietsen en wandelen zijn één van de grootste beweegredenen om onze provincie te bezoeken. Westtoer ontwikkelde speciaal voor deze doelgroep de mobiele toepassing West-Vlinderen.

De applicatie laat de toeristen en recreanten toe om een route op het fiets- of wandelnetwerk uit te stippelen op basis van eigen parameters. De routes brengen toeristen en recreanten langs de belangrijkste bezienswaardigheden in een bepaald stuk van een regio, overgoten met een sausje van couleur locale.

Iedereen Flandrien is een gelijkaardige applicatie die recreanten en toeristen in het Brugse Ommeland en de Leiestreek moet ondersteunen bij het ontdekken van het rijke Flandrienverleden.

De Eerste Wereldoorlog is binnen onze provincie, met de nadruk op de Westhoek, een belangrijk gegeven. Het thema spreekt heel wat toeristen en recreanten aan. Van wat zich bijna 100 jaar geleden in de Westhoek afspeelde, zijn vandaag de begraafplaatsen en oorlogssites de belangrijkste restanten. Toch willen we de toeristen een beleving bieden boven op het bestaande aanbod. Eén van de beste voorbeelden is de begraafplaats Lijssenthoek in Poperinge waarvoor de applicatie 'Dagboek 14-18' werd ontwikkeld. Deze app begeleidt de bezoekers op de begraafplaats en biedt hen een unieke beleving aan de hand van audio en 3D video.

De horecasector als ambassadeur

Private actoren, zoals logies en restaurants, zijn vaak het eerste aanspreekpunt van onze toeristen. Daarom is het essentieel dat ook de private sector hetzelfde verhaal brengt.

Een optimale samenwerking tussen private en publieke actoren op vlak van onthaal moet ervoor zorgen dat de consument een gastvrije totaalbeleving geniet.

Door de snelle digitale evoluties is het voor private actoren niet evident om bij te benen. Toeristische zaakvoerders en medewerkers inspireren en opleiden is noodzakelijk om een kwalitatief en hedendaags onthaal te bekomen.

Een zee van kwaliteit

Het is essentieel dat Westtoer volop inzet op de ondersteuning van de sector bij de uitwerking van een kwalitatief en innovatief onthaal. Daarom worden logies, restaurants en attracties begeleid op vlak van gastvrijheid in het project "Een Zee van Kwaliteit". In dit project krijgen gastvrije ondernemingen het Q-label, waardoor we onze gastvrije private sector in de kijker plaatsen.

Alle hotels met het Q-label krijgen een "digitaal gastenboek". Daarmee kunnen ze hun gasten, in ruil voor een gastenboekbericht en op geregelde tijdstippen via nieuwsbrieven, op de hoogte houden van wat er te doen is in de regio.

De private toeristische actoren vormen een belangrijke schakel in het onthaalnetwerk en verstreken vanuit die rol informatie aan hun gasten. Dit gebeurt zoveel mogelijk op maat. Op basis van persoonlijke informatie over de toerist kan een gepersonaliseerd informatiepakket digitaal worden aangeboden (reisgids op maat). Logiesuitbaters kunnen hiervan een widget³⁶ op hun eigen website inpluggen, waardoor gasten met of zonder smartphone of tablet over dezelfde informatie kunnen beschikken.

Recreatieve verwelcoming en fietsonthaal

Het eerstelijns onthaal van de recreant in West-Vlaanderen verloopt via de lokale diensten voor toerisme, waar wandelaars, fietsers en ruiters terecht kunnen voor brochures en advies over de plaatselijke en regionale recreatiemogelijkheden. Op het terrein zorgt Westtoer voor een fysiek maar onbemand onthaal bij de recreatieve routes in de vorm van infoborden op de startplaatsen. Die geven aan de hand van een foto, kaart en tekst duiding bij de betreffende route.

³⁶ Een widget is een kleine applicatie voor websitegebruik. Een dergelijke applicatie voert eenvoudige en veelvoorkomende taken uit en geeft snel toegang tot veelgevraagde informatie

Bij wandelnetwerken wordt onthaal voorzien in de vorm van onbemande instap-punten op strategisch gelegen en goed bereikbare parkeerplaatsen en bij transferia³⁷ met openbaar vervoer. Waar mogelijk wordt daarbij voorzien in infoborden en in terreinmeubilair.

Voor het onthaal van fietsers op het fietsnetwerk wordt een netwerk van fietsont-haal- en fietsinrijpunten uitgebouwd. Fietsonthaalpunten zijn plaatsen waar fiet-sers de wagen kunnen parkeren en informatie kunnen verkrijgen in een bemand onthaalpunt zoals een dienst voor toerisme, een museum of een café/restaurant. Ze kunnen er ook terecht voor de aankoop van fietskaarten. Een fietsonthaalpunt wordt uitgerust met infoborden over het fietsnetwerk, picknickmeubilair, fiet-senstallingen, een fietspomp en een WIFI-punt. Fietsinrijpunten beschikken over dezelfde voorzieningen maar zijn onbemand.

In het kader van de herlancering van het fietsnetwerk vanaf 2016 voorziet Westtoer de selectie en uitrusting van een dertigtal fietsonthaal- en fietsinrijpunten in West-Vlaanderen.

Designer van het jaar 2008 Stefan Schöning werd laureaat van een ontwerpwe-dstrijd die Westtoer in 2011 organiseerde. Schöning ontwierp een trapeziumvor-mig verhard grondvlak, voorzien van een vier meter hoog baken en uitgerust met fietsrekken, zitmeubilair, een fietspomp, infoborden en een WIFI-punt. De nieuwe fietsinrijpunten worden vanaf 2013 op diverse locaties gerealiseerd.

In het Strategisch Beleidsplan Openlucht recreatie West-Vlaanderen 2009-2018 werd het concept van de 'recreatieve bestemmingsgebieden' voorgesteld. Dat zijn landschappelijk homogene en natuurrijke gebieden met een boeiende cultuurhis-torie. De Provincie en Westtoer wensen in deze gebieden het recreatief product op te waarderen en het onthaal van de recreanten te optimaliseren.

Het gaat over gebieden zoals het Landschapspark Bulskampveld, de West-Vlaamse Heuvels, het Zwin, de IJzer- en Handzamevallei en het Land van Mortagne. Het is de bedoeling om deze 'landschapsparken' infrastructureel uit te rusten met onthaalvoorzieningen en terreinmeubilair in een kenmerkende huisstijl. Voor het

³⁷ Een transferium is een ruime P+R -parkeergelegenheid aan de rand van een stad om de parkeerdruk van het stadscentrum en de files op de wegen naar de stad te verminderen

Landschapspark Bulskampveld werd inmiddels door bureau LAND een huisstijl ontwikkeld. Het eerste meubilair werd begin 2013 geplaatst en in gebruik genomen. De onthaalpoorten van het Landschapspark zullen in de nabije toekomst in het kader van het Landinrichtingsproject Brugse Veldzone ingericht worden.

Kusterfgoed en maritiem museum

Het culturele erfgoed aan onze Kust zit wat verborgen achter de klassieke beeldvorming over de kust. Het Provinciedomein Raversijde met de befaamde "Atlanticwall" verdient nog veel meer kenbaarheid. Hoewel rijk en gevarieerd is het kusterfgoed minder gekend en zo goed als onontgonnen terrein. Het is een verborgen troef die tot nu toe volledig onderbenut bleef. Het kusterfgoed vormt nochtans één van de identiteitsbepalende elementen voor onze provincie. Het verhaal van de geschiedenis van het kusttoerisme, dat gevat zit in architecturale pareltjes, is een verhaal dat enkel en alleen in de provincie West-Vlaanderen kan verteld worden. Ook het maritiem erfgoed (boten, scheepswerven, etc ...) biedt onze provincie een unieke profileringstroef.

In België is er geen goed uitgebouwd maritiem museum, dat expliciet het leven op en in de Noordzee belicht. De stad Oostende ambieert een dergelijk museum uit te bouwen aan de Winston Churchillkaai. Met een doordachte participatie van verschillende partners en met een goed verhaal kan dit een voltreffer worden. Zeker ook als er een geïntegreerde uitbouw is met de schepen Mercator en Amandine die in diezelfde buurt te bezoeken zijn. De complementariteit met het Visserijmuseum en Seafront kan een uitgekiend aanbod worden voor de toeristische meerwaardezoekers.

Gastheerschap is een kernbegrip bij het toeristisch onthaal. De digitale wereld is onmiskenbaar een sturend deel geworden in het rad van aantrekken en behagen van toeristen. Westtoer is voor onze provincie een belangrijke speler in de verdere professionalisering van het West-Vlaams gastheerschap naar toeristen en bezoevende recreanten toe.

Pensioenmigratie aan onze Kust

Voor ouderen is de Kust een goede plaats om er te wonen. De woningkwaliteit is goed en aangepast, de voorzieningen (commerciële, publieke, zorg, vervoer) zijn over het algemeen goed uitgebouwd. De uitdaging zal zijn om dit zo te houden.

Pensioenmigranten vinden de Kust aantrekkelijk op alle vlakken: de kust wordt gerelateerd aan een bestemming met gezonde lucht, er is tegenwoordig het hele jaar door een vakantiesfeer (de winters zijn niet meer 'doods' zoals vroeger), de meeste gemeenten bieden alle voorzieningen aan op een beperkt aantal vierkante kilometers (cultuurfaciliteiten, winkels, ziekenhuis, sportmogelijkheden) en er is uitstekend openbaar vervoer.

Daarenboven is er een geschikt woningaanbod aan de Kust, men vindt er veel appartementen van een redelijke kwaliteit. Wie enige zorg nodig heeft, kan ook nog terecht aan de Kust, het zorgtoerisme met zorghotels en herstelorden is een oude trend die nu terug in opmars is.

De afstand ten opzichte van de familie wordt niet meer gezien als een belemmering, de moderne communicatiemiddelen zorgen voor vlotte contacten met de kinderen en familieleden op afstand en men verplaatst zich veel gemakkelijker dan vroeger.

Uiteraard is het ook de toegenomen welvaart die maakt dat verhuizen naar de Kust voor velen binnen de mogelijkheden ligt.

Een aantal van de pensioenmigranten kreeg de smaak van de Kust al te pakken uit de tijd dat ze er eerder een tweede verblijf hadden. Uit een enquête van het West-Vlaams Economisch Studiebureau blijkt dat een kleine 20 procent van de eigenaars van tweede verblijven op het moment van de enquête-afname aangaf 'zeker wel' of 'wellicht wel' hun tweede verblijf in de toekomst te gaan gebruiken als permanente woning.

Herkomst van de pensioenmigranten

Een pensioenmigrant³⁸ is een migrant die zijn of haar laatste jaren doorbrengt op een andere plaats dan de woonplaats tijdens het werkzame leven. Het betreft veelal ouderen die niet meer economisch actief zijn. Soms gaan ze in het buitenland wonen. In West-Vlaanderen is de kuststreek de streek bij uitstek waar pensioenmigranten zich vestigen. De combinatie van kwaliteitsvolle woningen (vaak recente appartementen) en de aanwezigheid van voorzieningen (commercieel, ontspanning, zorgverlening) oefenen een bijzondere aantrekkingskracht uit op de ouderen.

Op basis van verhuisbewegingen in 2009 en 2010³⁹ werd berekend dat 84% van de verhuisbewegingen in West-Vlaanderen zich binnen de grenzen van de provincie afspelen. Slechts 16% van de verhuisbewegingen zijn provincie-externe bewegingen. De kustgemeenten vertonen hierbij met een hoger aandeel provincie-externe verhuisbewegingen (25%) een atypisch patroon.

Op basis van de databank van het Steunpunt Sociale Planning kan jaarlijks een stand van zaken opgemaakt worden van de inkomende verhuisbewegingen in de kustgemeenten⁴⁰. In de periode 2004-2012 veranderden in de kustgemeenten (op een totale bevolking van ± 220.000 personen) gemiddeld 25.000 inwoners per jaar van woonplaats. Twee derde van al deze verhuisbewegingen speelt zich af binnen de Kust, met andere woorden, het betreft een verhuis van de ene naar de andere kustgemeente of een verhuis binnen dezelfde kustgemeente.

De minderheid van de verhuisbewegingen (gemiddeld 8.000 verhuisbewegingen) betreft een verhuis van een andere West-Vlaamse gemeente naar de Kust, of een verhuis vanuit een andere provincie of het buitenland.

In wat volgt, willen we die verhuisbewegingen, met inzonderheid de verhuisbewegingen van 55- plussers verder exploreren, omdat dit de pensioenmigratie betreft.

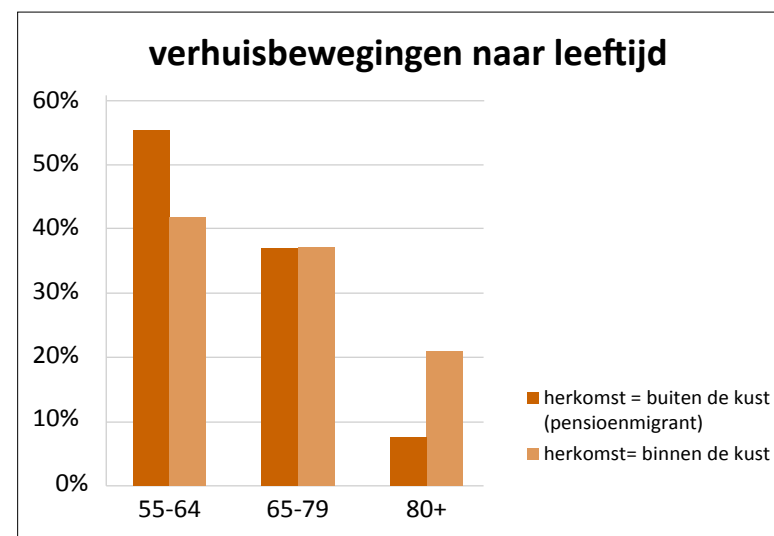
38 Definitie: Wikipedia

39 Kesbeke W., Schuermans N, e.a.(2012). *Honkvast in tijden van verandering: woontrends en woonmarkten*. Leuven, LannooCampus.

40 Kustgemeenten: Knokke-Heist, Zeebrugge, Blankenberge, De Haan, Bredene, Oostende, Middelkerke, Nieuwpoort, Koksijde en De Panne.

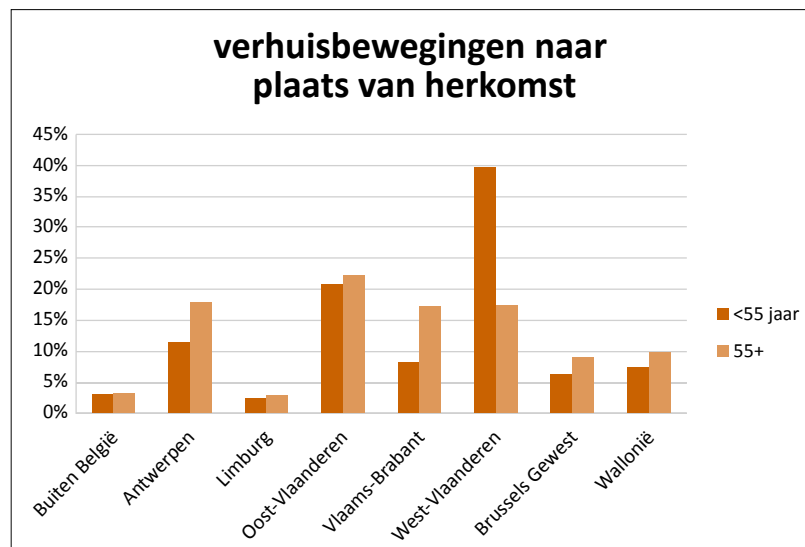
Een derde van de verhuisbewegingen naar een kustgemeente betreft een verhuisbeweging van een 55-plusser. Dit aandeel stijgt lichtjes over de jaren heen, van 31,2% in 2004 tot 34,4% in 2012.

Meer dan de helft van de pensioenmigranten is op het moment van de migratie tussen 55 en 65 jaar. 37% bevindt zich in de leeftijdscategorie 65-79. Slechts een beperkte groep (8%) is ouder dan 80 op het moment van de migratie naar de Kust. Deze leeftjdsverdeling is typisch voor de pensioenmigranten. Wanneer we de verhuisbewegingen van ouderen binnen de kustregio analyseren, dan stellen we vast dat er, in vergelijking met de pensioenmigranten, minder vaak door jong senioren verhuisd wordt en vaker door de oudste senioren.

Bron: rijksregister 2012, verwerking Provincie West-Vlaanderen

Tot slot bekijken we ook nog de plaats van herkomst van de pensioenmigranten, waarbij we een vergelijking maken met de verhuisbewegingen van personen jonger dan 55 jaar.

Bron: rijksregister 2012, verwerking Provincie West-Vlaanderen

Bij de migratie vanuit het buitenland is er geen verschil tussen de twee leeftijdsgroepen. Pensioenmigranten komen vaker uit een gemeente buiten de provincie, de jongere migranten komen vaker uit een West-Vlaamse gemeente. Oost-Vlaanderen en Antwerpen spannen de kroon als provincie van herkomst van de pensioenmigrant, op de voet gevolgd door Vlaams-Brabant. De instroom vanuit Limburg is zeer beperkt, en dit zowel voor de oudere als voor de jongere migrant. Er is een groter aandeel mensen afkomstig uit de Brusselse regio en uit Wallonië dan uit Limburg.

Vergrijzing van de kustgemeenten

De perceptie van vergrijzing aan de Kust wordt vooral versterkt door de tweede verblijvers die over het algemeen ook een ouder profiel vertonen. De eigenaar van het tweede verblijf is zo goed als altijd ouder dan 45 jaar en heeft geen thuiswonende kinderen onder de 18 jaar. Drie vierde van de eigenaars is minstens 55 jaar oud en leeft samen met zijn/haar partner. Meer dan de helft van de eigenaars is (brug)gepensioneerd.⁴¹

In 2012 telt de Kust ruim 60.000 inwoners die 65 jaar of ouder zijn, dit is 27,4% van het totaal aantal inwoners. Ongeveer de helft van de bevolking aan de Kust in 2012 (49, 4%) is ouder dan 50 jaar.

Bekijken we de cijfers op wijkniveau dan zien we dat ouderen prominenter aanwezig in de zeedijkwijken. Daar zien we een aandeel van 32% 65+ (met uitschieters boven de 40%) ten opzichte van 27% in de hinterlandwijken.

	Totaal	65-79 jaar		% 65-79	%80+	%65+	65+	%65-79 jaar op totaal 65+	%80+ jaar op totaal 65+
Blankenberge	19.305	3.808	1.407	19,7%	7,3%	27,0%	5.215	73,0%	27,0%
Zeebrugge	3.997	659	190	16,5%	4,8%	21,2%	849	77,6%	22,4%
Knokke-Heist	33.986	7.545	2.908	22,2%	8,6%	30,8%	10.453	72,2%	27,8%
Bredene	16.499	2.316	752	14,0%	4,6%	18,6%	3.068	75,5%	24,5%
De Haan	12.471	2.572	889	20,6%	7,1%	27,8%	3.461	74,3%	25,7%
Middelkerke	19.052	4.069	1.315	21,4%	6,9%	28,3%	5.384	75,6%	24,4%
Oostende	70.170	12.846	5.785	18,3%	8,2%	26,6%	18.631	68,9%	31,1%
De Panne	10.737	2.166	812	20,2%	7,6%	27,7%	2.978	72,7%	27,3%
Koksijde	22.155	5.263	1.627	23,8%	7,3%	31,1%	6.890	76,4%	23,6%
Nieuwpoort	11.368	2.391	830	21,0%	7,3%	28,3%	3.221	74,2%	25,8%
Kust	219.740	43.635	16.515	19,9%	7,5%	27,4%	60.150	72,5%	27,5%
West-Vlaanderen	1.169.838	175.176	72.752	15%	6,2%	21,2%	247.928	70,7%	29,3%

Bron: rijksregister op 01.01.2012, verwerking provincie West-Vlaanderen

⁴¹ Tweede verblijven aan de kust, onderzoek naar het profiel, de effecten en een toolkit voor het beleid, WES en ideaconsult in opdracht van toerisme Vlaanderen, 2008.

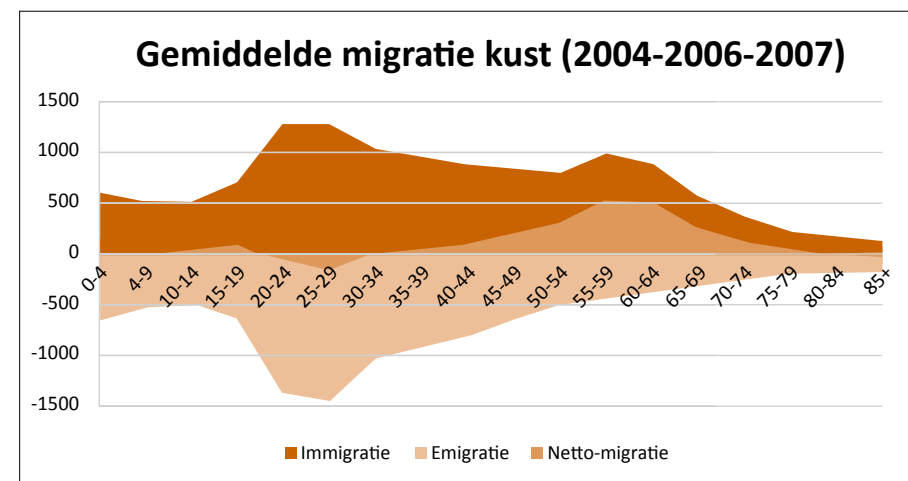
Een substantieel deel van de senioren aan de Kust is alleenstaand. Van alle 65-79 jarigen is 28,3% alleenstaand, van alle 80-plussers is bijna 45% alleenstaand. De ouderen aan de Kust zijn vaker alleenstaand dan gemiddeld genomen in West-Vlaanderen. Toch wordt het cliché van de eenzame oudere, die zich terugtrekt uit de maatschappij en geen enkele meerwaarde meer biedt, door diverse bevragingen en onderzoeken grondig ontkracht.

	alleenstaanden	totaal aantal huishoudens	% alleenstaanden
Blankenberge	4041	9753	41,4%
Zeebrugge	897	2047	43,8%
Knokke-Heist	6517	16794	38,8%
Bredene	2085	7117	29,3%
De Haan	2312	6071	38,1%
Middelkerke	3721	9402	39,6%
Oostende	15898	35677	44,6%
De Panne	2104	5274	39,9%
Koksijde	4091	10962	37,3%
Nieuwpoort	2270	5632	40,3%
Kust	43936	108729	40,4%
West-Vlaanderen	155858	503438	31,0%

Bron: rijksregister op 01.01.2012, verwerking provincie West-Vlaanderen

Migratiecijfers aan de Kust

Als we de migratiecijfers bekijken zien we een piek van immigratie bij de leeftijdsgroep 55 tot 64. Vanaf dan daalt het migratiecijfer terug. Kijken we naar de netto-migratie (het verschil tussen immigratie en emigratie) dan zien we een licht negatief saldo bij de 20 tot 34-jarigen en een duidelijk positief saldo dat in stijgende lijn gaat vanaf de groep 35-39 jarigen. Het grootste positief migratiesaldo situeert zich bij de groep 50 tot 69 jarigen om dan weer in dalende lijn te gaan tot 80 jaar.

Figuur 2 - Deze cijfers omvatten de kustgemeenten, zonder Zeebrugge (Bron: ADSEI, gegevens 2006-2007-2008).

Kustgemeenten scoren hier verschillend. In Brugge en Oostende is er veel migratie bij jongeren en minder bij ouderen. In Blankenberge, De Haan, De Panne, Knokke-Heist, Middelkerke en Nieuwpoort is er veel migratie bij jongeren en ouderen. In Koksijde zien we minder migratie bij jongeren dan bij ouderen.

In 2007 is de levensverwachting van mannen aan de Kust 77,6 jaar, voor vrouwen is dit 84 jaar. Voor 2025 wordt een levensverwachting voorspeld van 81,3 jaar voor de mannen en 86,3 jaar voor de vrouwen.⁴²

⁴² Dc noise, bevolkings- en huishoudensvoorzichten (2007-2025) voor de West-Vlaamse en Oost-Vlaamse Resoc gebieden

De prognoses houden rekening met de natuurlijke aangroei en de migratietrends. Het aantal 15-jarigen zou afnemen, het aantal 65+ zou toenemen met 24.206 personen, een toename van 45,8%.

De aangroei van de oudere bevolking is zo groot dat, niettegenstaande we een afname van jongeren kennen, het eindsaldo voor de kustgemeenten positief blijft. Tussen 2007 en 2025 zouden er 13.702 personen bijkomen aan de Kust, hetzij 6,4%. Dit betekent een jaarlijkse toename van 0,4% wat iets lager ligt dan de groei in de voorbije periode.

De tendens van de vergrijsde Kust zal zich dus nog doorzetten en zelfs nog versterkt worden.

Verappartementisering van de Kust

Ouderen verhuizen naar een aangepaste woning/woonomgeving in de eigen streek, maar duidelijk dus ook naar de Kust. Deze heeft een zekere aantrekkingskracht omdat men zich er in vakantie voelt. Ook is er een connotatie van "gezonde lucht". Er zijn aangepaste woningen aan de Kust en de woonomgeving is aangenaam.

Als aantrekkingspool van toeristen, tweedeverblijvers en van pensioenmigranten, kent de Kust een sterke "verappartementisering" van het woonaanbod. De Kust heeft een hoger aandeel appartementen dan bv. Brussel of Gent. Het zijn vaker appartementsgebouwen met meer wooneenheden, gemiddeld 13 ten aanzien van 8 in Vlaanderen.

Het comfort van de woningen is vrij hoog. Gegevens uit de socio-economische enquête 2001 tonen aan dat de kwaliteit van de woningen aan de Kust over het algemeen goed is. Spijtig genoeg hebben we geen recentere cijfers over dit item, maar als we hierbij zien dat er zeer veel vervangingsbouw is aan de Kust (gemiddeld 7x meer dan in de rest van West-Vlaanderen of het Vlaams gewest), kunnen we veronderstellen dat de kwaliteit van de woningen over het algemeen niet verslechterd is.

De prijs van de appartementen aan de Kust is over het algemeen hoog, wel zo'n 12% hoger in vergelijking met Vlaanderen. (zonder Knokke-Heist mee te rekenen omdat deze prijzen door hun extreme hoogte het beeld te veel vertekenen).⁴³

De Kust heeft een goed uitgebouwd netwerk van commerciële voorzieningen. In de meeste badplaatsen is een goed commercieel apparaat aanwezig. De kruidenierszaak wordt door ouderen aangegeven als essentieel element voor de buurt, maar deze is in de meeste buurten aan de Kust ook aanwezig. Een aantal winkels is, door de hoge aanwezigheid van ouderen, volledig afgestemd op deze doelgroep en biedt een persoonlijke aanpak of extra dienstverlening zoals thuisbezorging. Vrije beroepen zijn ook aanwezig en bereikbaar en de gezondheidszorg is er goed uitgebouwd. Door de aanwezigheid van de kusttram is de mobiliteit goed, ouderen kunnen zich gemakkelijk en gratis verplaatsen.

Ook op het vlak van publieke voorzieningen is het aanbod aan de Kust goed. De lokale besturen hebben een goed uitgebouwd netwerk aan faciliteiten voor de burgers, zowel op het vlak van administratieve dienstverlening als op het vlak van activiteiten (sport, cultuur en vrije tijd). Tot slot is er ook nog het ganse recreatieve en toeristische aanbod, dat aanzienlijk is en de oudere de indruk geeft dat hij of zij altijd op vakantie is.

Zeedikwijken

Ouderen wonen voornamelijk in de "zeedikwijken" of "badplaatswijken", die de meest toeristische wijken zijn, waar de meeste appartementen terug te vinden zijn en de voorzieningen gehuisvest. Deze wijken liggen meestal ook dicht bij de verbindingen met de kusttram.

Deze zeedijkwijken zijn echter ook de wijken met veel tweede verblijven en kennen dus een grote leegstand in de toeristisch luwe periodes. Sommige wijken hebben tot 80% tweede verblijven. Deze cijfers worden nog versterkt door de

⁴³ Tweede verblijven aan de Kust: onderzoek naar het profiel, de effecten en een toolkit voor het beleid, Uitgevoerd in opdracht van Kustactieplan, WES en IDEA Consult, februari 2009.

domiciliefraude, die voornamelijk voorkomt in die gemeenten waar er geen aanvullende personenbelasting moet betaald worden. Veel mensen domiciliëren zich in deze plaatsen zonder er echt te wonen. Zo is de leegstand buiten de vakantie-dagen nog groter.

Zeedijkwijken zijn dan ook de wijken waar de sociale cohesie kleiner is en de kans op sociaal isolement groter. We merken aan de Kust immers dikwijls het fenomeen sociale isolatie als gevolg van immigratie op. Vooral ouderen die op latere leeftijd naar de Kust verhuizen en vaak hun sociaal netwerk achterlaten, vereenzamen.

In het leefbaarheidsonderzoek Kust⁴⁴ worden deze wijken met een combinatie van een oudere bevolking, een groot aantal alleenstaanden, woningen met een kleine oppervlakte (appartementen, studio's), weinig permanente bewoning en een slechte score inzake samenleven/overeenkomen en betrokkenheid aangeduid als aandachtswijken op het vlak van sociaal isolement.

Vergrijzing en vereenzaming: succesvolle projecten in Middelkerke

De gemeente Middelkerke werkt samen met Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen aan drie succesvolle projecten: Dorp inZicht in alle dorpen, het Bezoekersteam en het Buurtwerk Westende-Bad.⁴⁵

Middelkerke kampt met een sterke vergrijzing en velen hebben nood aan meer sociaal contact. Met het project Dorp inZicht in alle dorpen investeren de gemeente en Samenlevingsopbouw in de leefbaarheid van de dorpen en onderkennen ze het belang van de betrokkenheid en participatie van de bevolking.

Ook het Bezoekersteam, dat een samenwerking is tussen de gemeente, het OCMW en Samenlevingsopbouw, is een lovenswaardig initiatief. Het bezoekersteam spoort vereenzaming bij ouderen op en versterkt hun sociale netwerken. Andere doelstelling bestaat in de verhoging van de toegang tot de private en publieke

dienstverlening. Vrijwilligers gaan bij mensen aan huis (verjaardagsbezoekjes 80-jarigen), bieden een luisterend oor, geven info en advies en kunnen noden omtrent dienstverlening detecteren en doorgeven aan coördinatoren (buurtwerker, verantwoordelijke LDC, opbouwwerker).

Voor sociaal contact kan men ook terecht in het buurthuis in Westende-Bad. Het buurthuis fungeert als een aangename ontmoetingsplek en wordt gerund door gedreven vrijwilligers met minimale ondersteuning door de buurtwerker. Men kan er terecht voor een babbel, een tas koffie en diverse activiteiten die door vrijwilligers georganiseerd worden. De buurtwerker is 1 namiddag aanwezig en aanspreekbaar voor kleine en grote (zorg)vragen.

Het buurthuis richt zich tot de ganse buurt en wil ook naar buiten toe treden. De buurtkrant houdt iedereen op de hoogte van alle initiatieven en er is het jaarlijks buurtfeest.

Aandachtspunten op vlak van zorg

Er is aan de Kust een hoge druk op de ambulante diensten thuiszorg en thuisverpleging, die niet alleen veroorzaakt wordt door de hoge vergrijzing, maar ook door de vergrijsde tweede verblijvers en het toerisme.

Thuisverpleging

Oudere tweede verblijvers en toeristen hebben ook een zorgvraag. Op deze manier ontstaan pieken in de vraag tijdens de mooie weekends en vakantieperiodes. Deze pieken zijn moeilijk voorspelbaar en situeren zich net in die periode waar het personeelsbestand van de thuiszorgdiensten het laagst is.

De diensten voor thuisverpleging kunnen deze vraag niet volgen en kunnen hun personeelsbestand hier moeilijk aan aanpassen aangezien de vraag tijdelijk en moeilijk voorspelbaar is. Tijdelijke cliënten worden dan ook gevraagd om zich aan te melden bij dispensaria in plaats van hen thuis te bezoeken. Immers, als men zich kan verplaatsen naar de Kust kan men ook een verplaatsing maken om zich te laten verzorgen. Deze maatregel is echter onvoldoende, de diensten kunnen de pieken nog niet voldoende opvangen.

44 Leefbaarheidsonderzoek kust etc

45 Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen vzw. Motivatiemeta projecten leefbaarheid in Middelkerke in 2013 en verder.

Hulpvragers bij bepaalde diensten voor thuisverpleging worden nu alleen geholpen als ze ook thuis zorg krijgen van dezelfde dienst. Het probleem zal, gezien de stijgende vergrijzing en de toenemende vraag, alleen nog toenemen. Kunnen hier oplossingen op geformuleerd worden?

Minimaal sociaal netwerk

Een aanzienlijk aandeel pensioenmigranten verhoogt ook het aantal ouderen zonder of met een minimaal sociaal netwerk in de buurt, ouderen die minder kunnen rekenen op mantelzorg in de buurt en een grotere belasting kunnen betekenen voor de professionele thuiszorg.

Kan het grote aantal "jongere" ouderen aan de Kust hier mede een antwoord bieden? Er is immers een grote groep aan de Kust tussen 55 en 65 jaar die niet meer beroepsactief is en op zoek is naar een sociaal netwerk. Dit is dus een potentiële groep om een aantal taken in de zorg waar te nemen. We leren uit het onderzoek over ouderen en maatschappelijke participatie dat er nog heel wat rekruteringspotentieel voor vrijwilligerswerk is aan de Kust. Kan een doorgedreven strategie rond vrijwilligerswerk hier een antwoord bieden?

Hoge vraag naar werknemers in de zorg en naar woonzorgzones

Een hoge zorgvraag aan de Kust betekent ook een hoge vraag naar werknemers in de zorg. De uitdaging hier zal er in bestaan om voldoende werknemers te vinden. Personeel uit de zorgsector is immers per definitie de werknemer die niet ver van zijn werk wenst gehuisvest te zijn. In een tweede instantie kan gekeken worden in hoeverre sociale economie en kansengroepen een invulling kunnen geven aan bepaalde personeelstekorten in de zorg.

We zien dat ouderen vooral in zeedijkwijken wonen. Moeten we durven nadenken over de afbakening van woonzorgzones waar de aandacht voor aangepast wonen en zorg hoger zijn en waar voorzieningen zich concentreren, openbaar vervoer beter uitgebouwd is, het openbaar domein aangepast?

Vergrijzingsbeleid aan de Kust

De grote concentratie van ouderen in de meer verstedelijkte kuststrook kan opgevat worden als een opportuniteit en moet een plaats krijgen binnen de huidige ontwikkelingen en experimenten inzake vergrijzing. Immers, inzake demografische ontwikkelingen staat kijken naar de Kust gelijk aan kijken naar de toekomst. De ontwikkeling van een gedegen lokaal ouderenbeleid is voor elk van de Kustgemeenten dan ook een noodzakelijkheid. De Kust kan hier dan fungeren als proeftuin, waar men een aantal initiatieven kan aanpakken en uitproberen om zo klaar te staan voor de vergrijzingsgolf in Vlaanderen.

Er gebeurt al heel veel op het vlak van vergrijzing aan de Kust. Het zal een uitdaging, maar tevens een interessante oefening zijn om te zien welke initiatieven en soorten dienstverlening er allemaal leven. Enerzijds kunnen goede initiatieven dienen als inspiratie voor anderen aan de Kust (en in andere gebieden), anderzijds kunnen we via een globaal overzicht ontdekken waar er nog hiaten zijn.

Als voorbeeld kijken we al naar het algemeen gemeentelijk beleid op vlak van ouderen en hoe lokale besturen hiermee omgaan. Sommige lokale besturen kiezen er duidelijk voor om een inclusief beleid te voeren naar de ganse bevolking toe en ouderen niet te zien als een aparte groep maar wel rekening te houden met hun wensen en behoeften.

Andere besturen gaan voor een ouderenbeleid, waar dan eigen accenten kunnen gelegd worden. Het ouderenbeleid krijgt vorm op verschillende manieren. Er worden ouderenbeleidsplannen opgemaakt, een schepen voor senioren aangeesteld, een dienst senioren uitgebouwd...

Daarnaast zijn er een aantal initiatieven die specifiek gericht zijn op ouderen: de uitbouw van lokale dienstencentra, het voorzien van seniorenhuisvesting in de verschillende vormen.

Er is echter ook een waaier van dienstverlening en initiatieven waar rekening gehouden wordt met ouderen. Zo zijn er verschillende bibliotheken waar men voorzieningen heeft voor ouderen en waar ouderen gemakkelijk terecht kunnen.

Ouderenbeleid mag ook niet verengd worden tot zorgbeleid. De aanwezigheid van ouderen heeft zijn weerslag op alle (beleids)sectoren en moet een achterliggend gedachtengoed vormen voor iedereen, zowel op het vlak van ruimtelijke ordening en wonen, mobiliteit, landschap en milieu, veiligheid, cultuur, vorming, dienstverlening aan de bevolking, en zelfs in het economisch denken.

Thematisch gezien merken we dat wonen, zorg en welzijn niet los van elkaar kunnen gezien worden en dat een geïntegreerde aanpak zich hier opdringt. Andere sectoren moeten ook meegenomen worden in dat gedachtengoed. We denken hier vb aan mobiliteit (openbaar vervoer), maar ook aan de inrichting van het openbaar domein, ruimtelijke ordening, handel en diensten, cultuur...

Geen verzuring

Een dergelijk sterke vergrijzing zal de demografische mix scheef trekken en kan een aangepaste leefcultuur met zich meebrengen. Veel kustgemeenten klagen nu al over de verzuring die een sterke vergrijzing met zich mee kan brengen.

Het is belangrijk deze verzuring tegen te gaan en aangepaste samenlevingsvormen te vinden. Sociale cohesie, met name betrokkenheid van de burgers op elkaar en betrokkenheid van de bevolking bij het beleid, kunnen een belangrijke rol spelen in het leefbaar houden van de samenleving aan de Kust.

Als mensen elkaar kennen in een buurt en samen dingen doen, zullen ze ook verdraagzamer zijn ten opzichte van elkaar en elkaar helpen. Vooral in de zeedijkwijken, waar een grote verappartementisering heerst en veel periodieke leegstand door het hoge aantal tweede verblijven, is sociale cohesie niet vanzelfsprekend en zal er moeten nagedacht worden over een vernieuwende aanpak. Zonder ingrepen op dit vlak zal de Kust op langere termijn moeilijk leefbaar worden.

De gepensioneerden aan de Kust zorgen voor een specifieke dynamiek en vormen een heel eigen gemeenschap in de kustregio. Het zijn senioren veelal van buiten West-Vlaanderen, die er komen genieten van de compacte bewoning die de vele appartementen bieden, van de natuur en het recreatief en zorgend aanbod.

Gastvrij West-Vlaanderen impliceert dat deze bevolkingsgroep zich goed voelt in haar nieuwe woonbuurt aan de Kust. Er zijn beleidsuitdagingen en hier kan het geplande provinciaal Streekhuis van de Kust een belangrijke rol spelen.

Van
gastvrijheid
naar
economische
surplus

Gastvrijheid is het kernbegrip van “Welkom in West-Vlaanderen”. Bij de West-Vlaamse troeven uit het eerste deel behoren vanzelfsprekend ook de West-Vlaamse economische sterktes.

Gastvrijheid is niet rechtstreeks gerelateerd aan economische activiteit. Gastheerschap is dat wel.

Zoals overal en zeker in de huidige conjunctuur staat ook onze provincie voor de uitdaging van substantiële extra werkgelegenheid en economische toegevoegde waarde.

Excellent gastheerschap van alle actoren is hiertoe een absolute vereiste. Excellent betekent onderscheidend. Excellent gastheerschap heeft een kwalitatieve en een emotionele kant. Kwalitatief moet het gewoon heel goed in orde zijn, maar ook emotioneel. Dat heeft te maken met gevoel en emotie, dat gaat verder dan de zaken voor elkaar hebben. Het heeft iets met het begrip ‘warmte’ of ‘welkom voelen’ te maken.

Excellente dienstverlening is geen service, maar een houding, een cultuur. Wil een gevestigd of nieuw bedrijf zich werkelijk ‘welkom’ voelen, dan kan dat alleen als iedereen zijn eigen rol oppakt. Ook is het fundamenteel dat de vastgestelde pijnpunten van het economisch reilen en zeilen in onze provincie evolueren naar sterktes, naar een economische surplus.

Van pijnpunten naar sterktes

Er zijn algemeen gekende pijnpunten over de West-Vlaamse economie, die in verschillende studies telkens opnieuw worden bevestigd:

- De schaarste aan opleidingen in hoger onderwijs
- De “brain drain” en het tekort aan academische en technisch geschoolde werkrachten
- De beperkte activiteit inzake onderzoek en ontwikkeling en het proportioneel kleine aandeel in IWT-onderzoeksmiddelen dat aan West-Vlaanderen wordt toegewezen (11,7% voor 2010)
- Het relatief grote belang van traditionele maakindustrie en dus de kwetsbaarheid ten aanzien van de globale prijsconcurrentie
- Het “gesloten” karakter van West-Vlaamse ondernemers die een belemmering vormt voor “open innovatie”
- Het gebrek aan een provinciaal gemeenschapsgevoel en de daaruit voortvloeiende interne machtsstrijd tussen lokale beslissingscentra die soms in het nadeel spelen van de gemeenschappelijke belangen.

Een probleem voor het aantrekken van gekwalificeerd jong personeel in de West-Vlaamse bedrijven is het ontbreken van universiteiten, zoals die van Gent, Brussel of Leuven⁴⁶. Starters die aan deze universiteiten afstuderen, vinden nog te weinig hun weg naar West-Vlaanderen om hun carrière te beginnen.

In haar studierapport over West-Vlaanderen geeft Econopolis een overzicht van suggesties van West-Vlaamse ondernemers voor beleidsprioriteiten voor de overheid:

- Investeren in opleidingen en begeleiding jongeren & werklozen
- Ontwikkelen kenniscentra
- Faciliteren vergunningen
- Promotie (export)
- Hogere overheden op één lijn krijgen
- Vlaams en internationaal onderzoeksgeld en -middelen aantrekken.

⁴⁶ Econopolis (2012), “Onderzoeksproject kennisclusters in West-Vlaanderen”.

Ondernemers willen vooral dat de beschikbare arbeidskrachten beter worden toegeleid naar de openstaande vacatures. Deze oproep is niet nieuw en maakt deel uit van de bestaande politiek van de Vlaamse overheid. De duidelijke identificatie van “speerpunten” of clustersectoren en de promotie ervan, kan bijdragen tot een mentaliteitswijziging bij de jongeren en een aantrekken van beschikbare aantrekkingskrachten van buiten de provincie (omgekeerde “braindrain”).

De rol van de industrie

Slechts 0,3% van alle West-Vlaamse ondernemingen telt meer dan 200 werknemers en is daarmee een ‘groot’ bedrijf. 98% van de West-Vlaamse bedrijven telt minder dan 50 werknemers en wordt beschouwd als een ‘klein’ bedrijf. Recente cijfergegevens en parameters, afkomstig van overheidsinstanties en sectororganisaties, tonen aan dat de inspanningen en investeringen van de West-Vlaamse productieondernemingen in functie van innovatie, de jongste jaren zijn toegenomen. Dit ondanks de economische crisis. Hiermee versterkt de West-Vlaamse economie haar stuwende industriële infrastructuur en dat biedt ondermeer een hefboom voor de uitbouw van een afgeleide (verzorgende) diensteneconomie. Voor een regio zijn verzorgende activiteiten deze bedrijvigheden die om economische redenen worden uitgeoefend in de regio zelf. Voorbeelden zijn winkels, shopping centers, scholen enz. Dat soort verzorgende sectoren exporteert niet naar andere regio’s.

Een stuwende activiteit heeft wel een exportcapaciteit naar andere regio’s. Dat zijn industriële ondernemingen, toerisme, havendiensten, medische of financiële instellingen met regionale of internationale uitstraling enz. De industriële sector is in ons land de kern van de stuwende activiteiten. Spijtig wordt deze harde realiteit in bepaalde middens over het hoofd gezien. Veel diensten vervullen deze rol niet. We kunnen niet zonder een performante industriële sector. Deze laatste is echter zeer heterogeen en niet alle onderdelen bieden perspectieven voor de toekomst. De Provincie West-Vlaanderen en de POM in het bijzonder zijn zich bewust van de rol van de industrie en de juiste keuze van sectoren binnen de industrie.

Agrovoeding

Op vandaag is agrovoeding de belangrijkste sector in West-Vlaanderen en worden de sectorbedrijven internationaal erkend, zowel in de versmarkt als de diepvriesmarkt. West-Vlaanderen heeft veel kleine spelers in deze sector gekend, maar de laatste tien jaar kwam er een consolidatiegolf op gang. Deze golf gaat gepaard met een zekere automatisering van productieprocessen. Toch blijft de land-, tuin- en glastuinbouw een zeer arbeidsintensieve activiteit. Bij de verschillende marktspelers werken momenteel veel buitenlanders (voornamelijk Polen) als goedkope werkkrachten, opdat deze bedrijven internationaal concurrentieel kunnen blijven. Indien de overheid deze sector wil ondersteunen, dan moet ze vooral zorgen dat arbeid betaalbaar blijft.

Textiel- en houtbedrijven

De traditionele textiel- en houtbedrijven in West-Vlaanderen staan onder enorme druk van hun concurrenten uit de lageloonlanden. Zij hebben er dringend nood aan om zichzelf her uit te vinden, of zij zullen genoodzaakt zijn om te verhuizen naar het buitenland. Sommige ondernemingen zijn er ondertussen wel in geslaagd om een nieuwe weg te bewandelen. Zij maken maximaal gebruik van de aanwezige kennis uit de textiel om aan verregaand onderzoek en ontwikkeling te doen.

Materials & Plastics

Materials & Plastics is een verzamelnaam van een groep bedrijven die rechtstreeks of onrechtstreeks hun oorsprong vinden in de textielindustrie, maar die bezig zijn met het ontwikkelen van nieuwe materialen en/of nieuwe toepassingen. Zo is er in West-Vlaanderen een zeer sterke verankering van kunststofbedrijven, die in het industrieel landschap steeds belangrijker wordt. Al deze bedrijven hebben slechts één codewoord: innovatie. Het is slechts door te innoveren, dat zij hogere marge- producten kunnen maken en verkopen en dat op hun beurt de hoge West-Vlaamse loonkosten kunnen compenseren. De keerzijde van de medaille is dat er voor onderzoek en ontwikkeling hooggekwalificeerde mensen nodig zijn, en dat deze schaars zijn op de West-Vlaamse arbeidsmarkt. Daarbij komt ook dat de hoogopgeleiden zich niet direct aangetrokken voelen door de West-Vlaamse industrie. Er is dus dringend nood aan een duidelijk industrieel beleid, waarbij een

soort promotiecampagne dient opgezet te worden voor de West-Vlaamse industrie in verscheidene opleidingscentra.

Energie-innovatie

Dankzij een sterke textielcluster in West-Vlaanderen, waarbij de productieprocessen steeds energie-intensiever werden, heeft deze energiebehoefte geleid tot innovatieve oplossingen inzake energieproductie. Zo zijn bijvoorbeeld sterke spelers op vlak van biomassa gegroeid uit de textielsector door installaties te bouwen die energie opwekken op basis van afval komende van de textielbedrijven. Ook warmtekrachtkoppeling vloeit voort uit specifieke noden van sectorspelers in agrovoeding en textiel.

Blauwe energie

Er is een categorie van bedrijven inzake energie die in West-Vlaanderen actief zijn omwille van een factorvoorwaarde: de Noordzee. Het betreft bedrijven actief inzake de "blauwe energie". Het industrieel potentieel van de zee is voorlopig nog onderbenut door de West-Vlamingen. De voornaamste leveranciers van de off-shore projecten zijn internationale bedrijven, terwijl de lokale expertise wel aanwezig is. De bedrijven die de trein niet gemist hebben inzake offshore wind hebben de overtuiging dat de opgedane kennis optimaal dient gedeeld te worden met het doel een echt kenniscentrum op te bouwen. Initiatieven zoals Greenbridge en Otary trachten deze rol op te nemen. Ook op het vlak van tewerkstelling trekt deze sector talentvolle werkkrachten aan. Hernieuwbare energie wordt vaak aanzien als één van de sectoren van de toekomst, waar je beter vroeg dan laat in actief moet zijn.

Onderzoek en Ontwikkeling in West-Vlaanderen

Een (niet enkel historisch) belangrijke sector voor West-Vlaanderen is de textielindustrie. De klassieke confectie mag dan al veel van haar pluimen verloren hebben, een segment zoals technisch textiel blijft hoog scoren op de innovatiebarometer en wordt gedragen door een waaier aan ondernemingen met wereldreputatie.

Ook de kunststofsector is een dynamische en zwaar wegende factor in de West-Vlaamse economie. Het Vlaams Kunststofcentrum (VKC), met zetel in Kortrijk, werd opgericht door een 15-tal partnerbedrijven uit de sector. Deze organisatie ging op 1 januari 2012 op in de vzw Flanders PlasticVision. Deze vereniging opereert als de innovatiemotor voor de kunststof- en rubberverwerkende industrie in Vlaanderen. Ze stimuleert en begeleidt open innovatie samenwerkingsverbanden op het gebied van producten en processen. Onze kustprovincie was in 2011 goed voor 36,2% van het omzetbedrag uit interventies van VKC in gans Vlaanderen.

Flanders InShape is een onderzoekscentrum op het vlak van design en gebruikersgedreven innovatie. De organisatie wil de concurrentiepositie van de Vlaamse ondernemingen versterken en de slaagkansen van hun innovaties aanzienlijk verhogen. In de periode 2007-2011 begeleidde de vzw 124 West-Vlaamse bedrijven doorheen een traject met bedrijfsadvies en/of lerende netwerken.

Het Innovatiecentrum West-Vlaanderen, de West-Vlaamse antenne van het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT), subsidieert projecten van kleine en grote bedrijven, universiteiten, hogescholen en andere innovatieve spelers, hetzij individueel, hetzij gezamenlijk. De steun die het IWT verstrekt, kan worden opgesplitst in verschillende steunprogramma's. Het programma voor Onderzoek en Ontwikkeling en het KMO-programma zijn de belangrijkste steunprogramma's waar West-Vlaamse bedrijven gebruik van maken. Binnen het KMO-programma is 28,4% van alle Vlaamse steun bestemd voor West-Vlaanderen. Hierin scoort West-Vlaanderen heel goed. Proportioneel maken de West-Vlaamse KMO's meer gebruik van deze subsidiemaatregel dan de andere provincies in Vlaanderen.

Cleantech

Innovatie is niet langer een rechtlijnig proces maar het resultaat van onverwachte knooppunten in een innovatieweb. Deze knooppunten kunnen zich zowel op inhoudelijk vlak voordoen, door verschillende kennis- en expertisevelden te combineren, als op het vlak van onderzoekstradities, waarbij gericht en niet-gericht onderzoek elkaar inspireren.

Concrete samenwerkingen met andere bedrijven en kennisinstellingen zijn een noodzaak geworden om stand te houden in een gemonialiseerde kenniseconomie.

De cluster Blauwe energie is een specifieke niche die West-Vlaanderen differentieert van de overige Vlaamse provincies. Cleantech leunt aan tegen deze cluster. Het Cleantechplatform gaat op zoek naar duurzame innovatie om economische kansen en mogelijkheden van milieu- en energietechnologie optimaal te benutten. Cleantech is een "potentiële cluster in wording": voor een deel in het "early stage" segment met een focus op de ontwikkeling van kennis (bijvoorbeeld "Blue Energy"), en voor een deel in de "growth stage" (bijvoorbeeld windenergie) met de komst van veel nieuwe en kleine bedrijven die een snelle groei doormaken.

Op initiatief van en met steun van de Provincie en de POM West-Vlaanderen, zijn de laatste jaren heel wat initiatieven ontwikkeld die deze potentiële cluster in wording alle kansen tot ontplooiing bieden. Zo is in de regio Oostende een kenniscluster rond groene energie actief, met de Greenbridge incubator en wetenschapspark als centraal punt, omringd door het energiekennisplatform Power-Link en The Energy Box als demonstratieproject voor duurzame energietechnologieën.

Het belang van clusterpolitiek

Voor dit afsluitend hoofdstuk wordt voornamelijk geciteerd uit het onderzoeksproject van Econopolis over de kennisclusters in West-Vlaanderen. Dit is een inspirerend werkstuk.

Kenniseconomie is een netwerkeconomie, waarbij steeds nieuwe combinaties ontstaan tussen ondernemingen en kennisinstellingen die elk eigen specialisaties bezitten. Een inbedding op regio- of streekniveau op basis van de aanwezige troeven, is zeer belangrijk.

Clusters zijn een integraal onderdeel van de huidige netwerkeconomie, waarbij firma's zich meer en meer toespitsen op hun kernactiviteiten en de rest outsourcen naar een breed netwerk van partners. Zo ontmoeten concurrenten elkaar in formele en informele platformen, om informatie en ervaringen uit te wisselen en samen te werken.

Economische activiteiten zullen groeien en floreren op plaatsen waar het economisch weefsel in een bepaalde activiteit voldoende ontwikkeld is, om een optimaal netwerk te ontwikkelen gaande van onderzoek tot productontwikkeling tot marketing en distributie. Deze economische evolutie biedt nieuwe mogelijkheden en kansen aan KMO's die een essentiële rol in dit netwerk vervullen. Gelet op het grote aandeel van zeer kleine ondernemingen in West-Vlaanderen, kan het organiseren van een doorgedreven clusterpolitiek zorgen voor een professionalisering en internationalisering van deze ondernemingen. Op die manier kan de gecreëerde toegevoegde waarde worden verhoogd en het aandeel van West-Vlaanderen in de globale export worden versterkt.

Clusters groeien in essentie op een organische manier omwille van bepaalde factorcondities. Ze worden ontwikkeld rond succesvolle ankerbedrijven die de internationale markttoets met brio doorstaan hebben. We spreken van een economische cluster als er een lokale of geografische concentratie van internationaal competitieve bedrijven en instituten is. Dat binnen een bepaalde sector, met gemeenschappelijke kenmerken en een zekere complementariteit.

Clusters groeien spontaan indien aan een geheel van voorwaarden is voldaan, zoals factorvoorwaarden, vraagvoorwaarden en een context van concurrentie, verbonden en ondersteunende activiteiten.

De clusterpolitiek dient in het algemeen door de volledige provincie gedragen te worden. Het is van belang om mogelijke subregionale conflicten die soms een onderdeel vormen van het West-Vlaamse politieke besluitvormingsproces in de toekomst zoveel mogelijk te vermijden. Het clusterbeleid vereist de nodige krachtige ondersteuningsinstrumenten. Onderzoekscentra zijn hierbij een essentieel onderdeel. West-Vlaanderen is hieraan vrij arm. Het blijft hoogst wenselijk om een universitair onderzoekscentrum met naam en de nodige dimensie naar West-Vlaanderen aan te trekken. Hier kan de KULAK een grote rol spelen. Met excellent gastheerschap moet dit lukken.

Ten slotte

Met deze introductie tot de West-Vlaamse economische realiteit wil ik afsluitend de toon zetten voor mijn volgende rede. Hier werd kort een aanzet gegeven, als smaakmaker.

Wat is de link met "Welkom in West-Vlaanderen"? Een economische surplus in West-Vlaanderen is welkom. Met een economische surplus wordt die extra garantie op succes en toekomst voor onze West-Vlaamse bedrijven aangegeven.

Econopolis identificeerde drie clusters in West-Vlaanderen. We mogen zeker niet alle hoop stellen op het uitgestippelde clusterbeleid. Blijvende aandacht is nodig voor de groeibedrijven in de vele andere industriële sectoren (textiel, metaal, machinebouw en andere) en de distributieve en logistieke dienstenverlening van onze zeehavens.

In West-Vlaanderen is de voorbije 5 jaar een positieve beweging ingezet, ingegeven vanuit de noodzaak aan een turnover van een eerder traditionele naar een kennisgedreven economie. West-Vlaanderen excelleert niet enkel in ondernemingszin, ook in gastheerschap en indirect dus ook in gastvrijheid.

Charter

interreligieuze en levensbeschouwelijke
dialogoog in West-Vlaanderen

Ik benaderde het thema 'Onthaal en integratie' ook vanuit levensbeschouwelijk perspectief. Daartoe organiseerde ik een gedachtewisseling met de West-Vlaamse vertegenwoordigers van de erkende erediensten en de vrijzinnigen. We gingen dieper in op de visie op de interreligieuze en levensbeschouwelijke dialoog in het kader van integratie. Opzet was de uitwerking van een charter met afspraken over specifieke inzet op het vlak van integratie, dialoog en verdraagzaamheid binnen West-Vlaanderen. En al zeg ik het zelf : we slaagden in ons opzet. Ons overleg mondde uit in een krachtig charter met niet enkel een grote symbolische betekenis doch tevens een uiterst belangrijk engagement. Het is een oproep om ons gezamenlijk in te zetten voor een open en gastvrij West-Vlaanderen, een gemeenschap van mensen met verschillende religieuze en filosofische levensvisie.

Tekst Charter

We leven vandaag in een sterk geglobaliseerde wereld. Heel de wereld is stilaan ons dorp aan het worden. Velen van binnen of buiten Europa verlangen ernaar hun leven hier met ons te delen en hun toekomst uit te bouwen. Hun motieven zijn van zeer verschillende aard. Het is een fenomeen waar vooral ook het Europese continent groeiend mee geconfronteerd wordt, tot in ons land. Ook in onze eigen provincie West-Vlaanderen wordt het meer en meer een gegeven dat bepalend zal zijn voor onze toekomst. Velen van hen hebben al de Belgische nationaliteit. Anderen hebben de nationaliteit van hun land van herkomst.

Het fenomeen is niet nieuw. Al in de 19e eeuw zijn veel mensen van bij ons naar andere landen getrokken, vooral naar Frankrijk en daarna naar Amerika en Canada. Maar ook velen zijn toen al naar hier gekomen. In de 20e eeuw hebben we hier grote golven van immigratie gekend van vooral Italianen en daarna Turken en Marokkanen. Maar de immigratie heeft nu vandaag veel grotere proporties aangenomen. Migranten komen nu uit alle hoeken van de wereld; dit om diverse redenen: klimaatwijziging, economische, politieke, humanitaire redenen... Ze brengen op alle vlakken van etnische, taalkundige, culturele en religieuze aard een nieuwe dimensie van diversiteit mee. Of we het willen of niet, onze samenleving is multicultureel geworden en deze multiculturaliteit zal in de toekomst nog sterker onze leefwereld bepalen. Interculturele dialoog en een daadwerkelijke wederzijdse toenadering dient bevorderd te worden tussen de diverse culturen en de religieuze en humanistische levensbeschouwingen. Het gaat om een respectvolle erkenning van verschillen in waarden, overtuigingen en tradities.

Een open samenleving

Vroeger was onze samenleving meer op zichzelf gesloten. Invloeden van buiten af waren eerder schaars. Vandaag is daar veel verandering in gekomen. Internet en de mobiele communicatiemiddelen hebben onze leefwereld enorm verruimd. We kunnen onmiddellijk in contact komen met mensen waar ook ter wereld. Lenig switchen de postmoderne jongeren tussen talen, continenten en culturen. De monoculturele muur rond de oudere generatie houdt veelal nog stand. Bij oudere personen leeft een andere perceptie over multiculturaliteit. Daarenboven leven mensen uit andere continenten of met een andere culturele achtergrond hier

midden onder ons. We zijn in alle opzichten een open samenleving geworden. Dat is een enorme rijkdom. Het helpt ons om minder op onszelf gesloten te blijven. Ieder ander mens, juist in de mate dat hij of zij anders is en van mij verschilt, is een bron van rijkdom. Dat geldt zeker ook voor hen die een andere culturele achtergrond hebben.

Multicultureel samenleven is een enorme verrijking. Maar het is ook een grote uitdaging. Eerbied en respect hebben voor andere culturen wanneer ze zich ver van ons bevinden, is één zaak. Diezelfde eerbied aan de dag leggen voor mensen met een andere culturele achtergrond maar die hier dag in dag uit met ons het leven delen, dat is nog iets anders. Dan wordt het heel concreet en reëel. Dan verloopt het niet altijd als vanzelf. Dat wil niet zeggen dat we onze eigenheid moeten opgeven. Het betekent wel dat we open moeten blijven en ons niet afsluiten van elkaar.

Een menselijke en rechtvaardige samenleving

Identiteit en openheid sluiten elkaar niet uit. Het zou kortzichtig zijn en op de lange duur onvruchtbaar als we ons zouden afsluiten van de rijkdom die medemensen uit andere culturen ons te bieden hebben. Maar evenzeer moeten zij die van elders komen de nodige inspanningen doen om thuis te komen in onze cultuur. De overheid heeft hierin een grote verantwoordelijkheid. Een inburgerings- en integratiebeleid zorgt ervoor dat nieuwe burgers volop kunnen deelnemen aan de samenleving. Het helpt hen hun rol en verantwoordelijkheid op te nemen als burger, ouder, werknemer, student, of hoe en waar dan ook. Er is geen alternatief: het is met hen dat we zullen verder bouwen aan een menselijke en rechtvaardige samenleving.

Respect en solidariteit

Daarom is het van groot belang dat deze mensen die zich daarvoor met ons willen inzetten, het gevoel hebben hier welkom te zijn. Ze moeten kunnen rekenen op onze respect en solidariteit. Zoals ook wij, die hier van oudsher verblijven, moeten kunnen rekenen op hun inzet en loyauteit. De rijkdom aan mogelijkheden en kansen die onze West-Vlaamse provincie eigen is, kan hierdoor alleen maar vergroten. Ook van de overheid verwachten we in die zin een gastvrij en open beleid. In deze groei naar een meer open en multiculturele samenleving staat de overheid

niet alleen. Zij kan rekenen op vele andere sectoren van de cultuur. Met name godsdiensten en levensovertuigingen hebben hier een grote verantwoordelijkheid en kunnen een belangrijke rol spelen. Onze Westerse cultuur is sinds langer geëvolueerd naar een seculiere cultuur waarin de godsdienstvrijheid behoort tot de fundamentele rechten van de mens. Geen enkele overtuiging heeft hier het alleenrecht. Het godsdienstig monopolie dat in het verleden ons land en Europa kenmerkte, heeft plaats gemaakt voor een religieus en levensbeschouwelijk pluralisme. Iedereen heeft het recht hier in vrijheid zijn of haar overtuiging gestalte te geven. Tenzij natuurlijk bepaalde overtuigingen of handelingen de grondslagen zelf van onze samenleving in vraag stellen of geweld aan doen. Maar ook voor de godsdiensten en levensovertuigingen geldt dat identiteit en openheid elkaar niet uitsluiten. Ze bieden juist zelf de diepste motivatie om anderen met respect tegemoet te gaan. In het hart van godsdiensten en levensovertuigingen weerklinkt de oproep tot medemenselijkheid en solidariteit.

Voor een open en gastvrij West-Vlaanderen

Voor velen die van elders komen of die een andere culturele achtergrond hebben, vormen hun godsdienst of levensovertuiging een belangrijke dimensie van hun bestaan. Thuis komen in onze samenleving betekent voor hen dat ze die overtuiging hier kunnen beleven. Velen van hen zijn christenen, zowel van anglicaanse, evangelische, katholieke, orthodoxe of protestantse traditie. Velen ook zijn joods, moslim, hangen een godsdienst of levensbeschouwing aan van Aziatische oorsprong of zijn vrijzinnig humanist. Het is belangrijk dat ze allen hier bij ons een samenleving vinden waarin ieder in zijn overtuiging wordt geëerbiedigd. Ook op dit gebied willen we een open en gastvrij West-Vlaanderen zijn. Het is belangrijk dat we elkaar in de verscheidenheid leren kennen en waarderen. Daartoe willen de religieuze leiders en de vertegenwoordigers van de levensbeschouwingen zich engageren.

Tevens zorgt een jaarlijkse ontmoeting op uitnodiging van de gouverneur voor een verdere opvolging van deze belangrijke dialoog.

Actiepunten

“Als we ons leven en onze inspanningen overzien, constateren we snel dat bijna al onze handelingen en verlangens verbonden zijn met andere mensen”. Op zijn eigen en briljante wijze herinnert Einstein ons eraan dat we deel uitmaken van een groter geheel.

In de 21e eeuw neemt de onderlinge afhankelijkheid van de wereld steeds meer toe. Grote gemeenschappen uit uiteenlopende naties en van verschillende godsdiensten leven nu vlak naast en tussen elkaar. Vroeger kwamen mensen vaak hun leven lang niemand van een andere religie of traditie tegen. In een steeds kleiner wordende wereld moeten we tegelijk wereldburger en burger van ons eigen land, van onze eigen provincie zijn.

Er wordt almaar meer geschreven over de grensoverschrijdende meervoudige identiteiten: etnische, religieuze, nationale, lokale, beroepsmatige en politieke. Samenlevingen en beschavingen met een heel verschillende geschiedenis, worden almaar meer met elkaar geconfronteerd. Wat vroeger ver weg was, speelt zich nu vlakbij af.

Het is geweten dat in die provincies die een lange eigen politieke en culturele traditie kennen, de provinciale identiteit veelal nog sterk is. Ik meen te kunnen stellen dat dit zeker voor West-Vlaanderen geldt. De vraag of het in deze tijden van mondialisme, confederalisme en bijbehorende integratiedebatten prangend is om onze provincie nog sterker te profileren, is voor mij retorisch. Zeker vanuit de wetenschap dat we nood hebben aan meervoudige identiteiten. Ook aan een lokale en een provinciale dus. De identiteit van een stad, een regio of land is dan wel in grote mate voortdurend aan veranderingen onderhevig, die veranderingen komen er weliswaar door de manier waarop het gebied wordt bestuurd en vooral door de mensen die er wonen.

Fierheid en identiteit gaan sterk samen in patriottisme. Dat is het gevoel van trots voor het land - of de provincie - van herkomst of waarin een persoon woonachtig is. Nationalisme heeft meer te maken met het behoud van de cultuur, alhoewel deze twee termen elkaar deels overlappen.

Na dit beknopt betoog over wereldburgerschap en patriottisme wil ik samenvattend tot enkele actiepunten komen. “Welkom in West-Vlaanderen” mag immers geen hol betoog zijn. Laat het een inspiratiebron zijn.

Wij, West-Vlamingen, kunnen veel, doen ook veel, maar durven onszelf niet altijd fier op de borst slaan. We hebben sterke en onevenaarbare, unieke troeven, die met een nog sterker gedragen communicatie nog meer weerklank kunnen vinden. Dat is een vaststelling van meerdere West-Vlamingen.

Actiepunt 1

Naast de 20 West-Vlaamse bedrijven die het specifieke label van Ambassadeur van West-Vlaanderen kregen, dient deze aanpak versterkt te worden naar nog meer bedrijven.

Ik benadruk de belangrijke rol van onze horecasector als eerste aanspreekpunt voor toeristen. Het centrale gegeven is dat een gastvrije totaalbeleving niet als manna uit de hemel valt, doch het resultaat is van een gedragen strategie.

Actiepunt 2

In de West-Vlaamse horecasector wordt er ingezet op toeristische ambassadeurs. Zij zorgen mee voor de verspreiding van folders met toeristische info en bezorgen de toeristen praktische info en tips. Indien nodig worden zij wegwijs gemaakt in de toeristische troeven van hun gemeente, regio en van West-Vlaanderen.

Actiepunt 3

De uitbouw van het maritiem museum in Oostende wordt prioritair opgevolgd en mee ondersteund. Voor de bezoekers moet het een echte beleving zijn over het leven op en langs de Noordzee.

Wij, West-Vlamingen, komen op een specifieke manier met migratie en integratie in aanraking. Hier is arbeidsmigratie de grootste instroom van nieuwe burgers. Voor een geslaagde integratie, is een goede kennis van het Nederlands cruciaal, zowel voor de kinderen als voor de gemigreerde ouders. Zeker ook in het kader van tewerkstelling is de kennis van het Nederlands van groot belang. Er bestaan diverse succesvolle projecten die een geslaagde integratie bewerkstelligen. Verschillende goede praktijken zijn reeds gebundeld in “Kapstokken voor een lokaal integratiebeleid. Inspirerende praktijken en hete hangijzers” van Kruispunt Migratie-Integratie vzw.

Actiepunt 4

Ik pleit voor een nog ruimere bekendmaking van diverse projecten die een geslaagde integratie bevorderen bij alle relevante actoren.

Actiepunt 5

Taalbevorderende activiteiten en taalonderwijs worden zoveel als mogelijk prioritair naar voren geschoven bij het lokale integratiebeleid.

Bij de asielzoekers is er een specifieke nood aan psychosociale begeleiding.

Actiepunt 6

De nood aan psychosociale begeleiding - zoals ondermeer het psycho-educatieprogramma Mind Spring van deSOM vzw - dient zoveel als mogelijk gelenigd te worden.

Dialogoog en samenwerking tussen de erkende levensbeschouwelijke diensten is een belangrijke hefboom voor integratie en interlevensbeschouwelijke dialoog in onze samenleving. Elkaar kennen op een realistische manier, los van oneliners en vooroordelen, genereert ontegensprekelijk nog meer respectvol samenleven.

Actiepunt 7

Jaarlijks nodigt de gouverneur de West-Vlaamse vertegenwoordigers van de erkende erediensten en de vrijzinnigen uit voor een overleg.

De pensioenmigratie aan de kust is een ander zeer specifiek West-Vlaams fenomeen.

Actiepunt 8

De oprichting van het Streekhuis van de Kust kan de specifieke welzijnsproblematiek van de kuststreek, door ondermeer de pensioenmigratie, aanpakken.

Ten slotte, vind ik het genereren van een sterke economische surplus dermate belangrijk dat ik reeds, in aanloop van de volgende rede, een actiepunt met een economisch accent naar voren schuif.

Actiepunt 9

Er worden verder initiatieven genomen voor de ontplooiing van Cleantech. Hiervoor wordt de verdere steun van de private sector, de provincie en van de POM West-Vlaanderen gevraagd.

Met dank voor de inhoudelijke input

Agentschap Natuur en Bos – West-Vlaanderen

DeSOM vzw

Dienst Communicatie Provincie West-Vlaanderen

Dienst Cultuur Provincie West-Vlaanderen

Dienst Economie Provincie West-Vlaanderen

Dienst Externe relaties, Europese Programma's en Gebiedsgerichte Werking
Provincie West-Vlaanderen

Dienst Sociale Planning Provincie West-Vlaanderen

OCMW-secretarissen van de prioritaire gemeenten voor het inburgeringstraject
in West-Vlaanderen

POM West-Vlaanderen

Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen vzw

Sociaal tolken en docenten maatschappelijke oriëntatie van deSOM vzw

Westtoer

West-Vlaams Economisch Studiebureau vzw

West-Vlaamse vertegenwoordigers van de erkende erediensten en vrijzinnigen

